

Co-funded by
the European Union

„Erasmus+“ projektas „Pasirinktų mokinių pagrindinių kompetencijų ugdymas mokyklos ugdymo programoje ir popamokinėje veikloje“

Nr. 2024-1-PL01-KA220-SCH-000247484/2

Mokymo paketas pradinių klasių mokytojams

Mokinių pagrindinės kompetencijos „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ ugdymas

Metodinis vadovas su įrankių, scenarijų ir gerosios praktikos pavyzdžių rinkiniu

Autoriai: Natalia Wilman, Wioletta Balewicz

„Finansuojama ES. Išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Švietimo sistemos plėtros fondo požiūrį ir nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei Švietimo sistemos plėtros fondas už juos neatsako.“

Projekto koordinatorius(-ė)
ekonominės ir administracinės paramos komanda
mokykloms ir darželiams vengoževe

© CC0 1.0
CC0 1.0 Universal
Deed

CC creative
commons

Turinys

Įvadas

1. Mokymo paketo tikslas
2. Kam skirtas šis vadovas?
3. Kaip naudoti paketą (pamoka – projektas – aplinkosaugos veikla)
4. „Erasmus+“ projekto kompetencija „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

I skyrius. Kompetencijos teoriniai pagrindai

1. ES pagrindinės kompetencijos – ugdymo metodas
2. Kas yra kultūrinis sąmoningumas ir raiška pradinės mokyklos mokiniui?
3. Kultūra kaip procesas, o ne vienkartinis įvykis
4. Mokyklos vaidmuo kuriant mokinio kultūrinį identitetą

II skyrius. Mokytojo vaidmuo ir mokyklos aplinka

1. Mokytojas kaip gidas ir kultūros animatorius
2. Kuriant erdvę saviraiškai ir dialogui
3. Studentų emocijų, refleksijos ir patirties svarba
4. Mokytojų bendradarbiavimas ir tarpdiscipliniškumas

III skyrius. Kompetencijų ugdymo metodai ir formos

1. Mokymasis per veiksmus ir patirtį
2. Projektų ir užduočių darbas
3. Dalyko ir tarpdalykinė integracija
4. Kūrybiniai metodai:

- pasakojimas ir istorija
- meno, muzikos ir judėjimo užsiėmimai
- funkcionali ir kasdienė forma

5. Skaitmeninių įrankių vaidmuo kultūrinėje raiškoje

IV skyrius. Kompetencijų ugdymas už mokyklos ribų

Kaip suderinti mokyklų ir kultūros įstaigų veiklą

1. Kodėl kultūrinė kompetencija nesibaigia klasėje

2. Mokyklos ir kultūros įstaigos:

- kultūros centrai
- bibliotekos
- muziejai
- vietos organizacijos

3. Bendradarbiavimo modeliai:

- bendri projektai
- seminarai ir renginiai
- aplinkosaugos veikla

4. Mokytojo vaidmuo jungiant mokyklos ir kultūros pasaulį

5. Gerosios praktikos pavyzdžiai iš mokyklų partnerių

V skyrius. Darbas su įvairių poreikių turinčiais mokiniais

1. Kultūrinė raiška kaip įtraukties priemonė

2. Darbo metodų ir formų pritaikymas

3. Bendradarbiavimas tarp bendraamžių ir socialinis mokymasis

4. Kiekvienas studentas kaip kūrėjas – skirtingi išraiškos būdai

skyrius. Užmogų ir edukacinių veiklų, ugdančių kompetencijas, scenarijai.

1. Scenarijų vaidmuo ugdant kultūrinės kompetencijas
2. Pavyzdinių pamokų planų ir veiklų
3. Geroji mokytojų mobilumo metu sukaupta praktika (10 pavyzdžių)
4. Metodologinis komentaras

VII skyrius. Kompetencijų ugdymo evoliucija

1. Kodėl įmanoma įvertinti kultūrinės kompetencijas?
2. Kas vertinama:
 - procesas
 - įsitraukimas
 - studento apmąstymas
3. Vertinimo metodai:
 - stebėjimas
 - studento refleksijos kortelė
 - savigarba
 - portfelis
4. Veiklos poveikio dokumentavimas
5. Vertinimo rezultatų panaudojimas tolesniame mokyklos darbe

VIII skyrius. Mokymo paketo pildymo forma

Informacija mokymų dalyviams

1. Baigiamojo darbo tikslas

2. Vertinimo forma:

- pamokos plano, popamokinės veiklos ar kultūrinio projekto rengimas

3. Būtinai scenarijaus elementai:

- tikslai (ypatingą dėmesį skiriant kultūrinei kompetencijai)
- studentų veiklos aprašymas
- darbo metodai ir formos
- vertinimo elementas

4. Scenarijaus įvertinimas:

- partnerių mokyklos mokytojo atliekamas kolegų vertinimas
- atsiliepimai apie vystymąsi

5. Baigiamojo darbo svarba projekto tvarumui

IX skyrius. Rezultatų perdavimas ir tvarumas

1. Kaip įdiegti sukurtus sprendimus mokyklos praktikoje

2. Gerosios praktikos sklaida tarp mokytojų

3. Poveikis mokyklos darbo kultūrai

4. Kultūrinė kompetencija kaip ilgalaikių pokyčių elementas

Pabaiga

Įvadas

1. Mokymo paketo tikslas

Šiuolaikinės mokyklos susiduria su iššūkiu ne tik perduoti žinias, bet ir remti visapusišką mokinių vystymąsi – jų jautrumą, kūrybiškumą ir gebėjimą suprasti juos supantį pasaulį. Viena svarbių šio ugdymo sričių yra „**Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos**“ **kompetencija**, leidžianti jauniems žmonėms geriau suprasti kultūros paveldą, socialinę įvairovę ir savo tapatybę.

Šio mokymo paketo tikslas – padėti pradinį klasių mokytojams sąmoningiau, sistemingiau ir veiksmingiau ugdyti šią mokinių kompetenciją – tiek klasėje, tiek užklasinėje ir bendruomeninėje veikloje.

Paketas buvo sukurtas kaip „Erasmus+“ projekto rezultatas ir yra pagrįstas mokytojų, dalyvaujančių tarptautiniuose mobilumuose, patirtimi, gerosios praktikos stebėjimu partnerių mokyklose ir modernių, įtraukiančių darbo su mokiniais metodų diegimu. Jo tikslas – ne pateikti paruoštus „scenariusius, kuriuos būtų galima atkurti“, o ugdyti mokytojų kompetencijas kaip edukacinių situacijų, kuriose mokiniai galėtų ugdyti kultūrinį sąmoningumą, kūrybiškumą ir gebėjimą save išreikšti, kūrėjų.

Paketas yra praktinio ir lavinamojo pobūdžio – jame teoriniai pagrindai derinami su veiklų pavyzdžiais, vertinimo įrankiais ir erdve mokytojui apmąstyti savo mokymo praktiką.

2. Kam skirtas šis vadovas?

Vadovas pirmiausia skirtas:

- pradinių klasių mokytojai, tiesiogiai nedalyvaujantys „Erasmus+“ mobilumo programose,
- mokytojai, pradedantys darbą su pagrindinėmis kompetencijomis,
- pedagogai, dalykų mokytojai ir popamokinės veiklos mokytojai,
- mokytojų komandos, suinteresuotos tarpdalykiniu ir bendruomeniniu bendradarbiavimu.

Paketą gali naudoti tiek ikimokyklinio ugdymo pedagogai, tiek 4–8 klasių mokytojai. Jo struktūra leidžia lanksčiai pritaikyti turinį prie mokinių amžiaus, mokyklos specifikos ir vietos kultūrinio konteksto.

3. Kaip naudoti paketą (pamoka – projektas – aplinkosaugos veikla)

Paketas sukurtas moduliniu principu. Mokytojai gali jį naudoti įvairiais būdais, atsižvelgdami į savo mokyklos poreikius ir galimybes:

- **pamoka** – kaip įkvėpimo šaltinis planuojant individualias pamokas, skirtas kultūrinei raiškai lavinti (pvz., integruota pamoka, projektinė pamoka, edukacinė pamoka),
- **edukacinis projektas** – kaip pagrindas ilgesnio, kelis dalykus apimančio, užsiėmimo ar pamokų ciklo planavimui,
- **aplinkosauginė veikla** – kaip parama organizuojant mokyklos ir kultūros įstaigų, vietos organizacijų ar vietos bendruomenės bendradarbiavimą.

Pakete pateiktus pasiūlymus galima modifikuoti, derinti ir pritaikyti pagal jūsų poreikius. Svarbiausia išlaikyti **kompetencijos tikslą**, o ne tiesiog atkurti siūlomus pavyzdžius be pakeitimų.

4. Kompetencija „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ „Erasmus+“ projekte

Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijos ugdymas yra vienas iš svarbių „Erasmus+“ projekto

elementų, kurio tikslas – pagerinti mokyklinio darbo kokybę ir geriau parengti mokinius veikti kultūriškai ir socialiai įvairiapusiame pasaulyje.

Projekte ši kompetencija buvo suprantama plačiai – ne tik kaip kultūros paveldo žinios, bet visų pirma kaip mokinio gebėjimas interpretuoti kultūrą, reikšti savo emocijas ir patirtį bei aktyviai dalyvauti socialiniame ir kultūriniame gyvenime. Mobilumo metu mokytojai stebėjo, kaip vietos, regioninės ir Europos kultūros gali tapti natūraliu atspirties tašku edukacinei veiklai, pagrįstai mokinių patirtimi, refleksija ir kūrybiškumu.

Šis paketas yra „Erasmus+“ projekto metu įgytų žinių ir patirties perkėlimo į kasdienę mokyklos praktiką dalis. Jo tikslas – užtikrinti projekto rezultatų tvarumą ir suteikti visiems partnerių mokyklų mokytojams galimybę pasinaudoti sukurtais sprendimais.

🔗 Sustokite ir patikrinkite

Peržiūros užduotys – įvadas

1 užduotis. Trumpas testas (žinių ir supratimo)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Pagrindinis mokymo paketo tikslas yra:

☐ teikiant paruoštus pamokų planus

- ☐ mokytojų rengimas išoriniams egzaminams
- ☐ remti mokytojus ugdant „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijas
- ☐ tik meninės veiklos įgyvendinimas

2. Mokymo paketas pirmiausia skirtas:

- ☐ tik mokytojai, dalyvaujantys mobilumo programose
- ☐ pradinių klasių mokytojai, įskaitant ir tuos, kurie nedalyvauja mobilumo programose
- ☐ vidurinių mokyklų mokiniai
- ☐ kultūros įstaigos

3. Paketą galima naudoti:

- ☐ pamokų, projektų ir bendruomenės veiklų metu
- ☐ tik popamokinėje veikloje
- ☐ tik vienos temos ribose
- ☐ tik kaip teorinė medžiaga

2 užduotis. Mokytojo refleksija (savęs vertinimas)

Atsakykite į šiuos klausimus raštu (užteks trumpų atsakymų):

1. Kaip anksčiau supratau „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją?
2. Kas man buvo naujo ar ypač svarbaus įžangoje?
3. Kurioje savo darbo srityje matau daugiausia galimybių lavinti šią kompetenciją?

3 uždutis. Praktinė užduotis – pritaikymas savo praktikoje

Pasirinkite vieną darbo formą, kurią dirbate dažniausiai:

- ☐ dalyko pamoka
- ☐ edukacinė pamoka
- ☐ popamokinė veikla
- ☐ mokyklos projektas

Trumpai aprašykite:

- **Kaip šiuo metu (jei iš viso) ugdote mokinių kultūrinį sąmoningumą ar raišką ?**
- Ką galėtumėte pakeisti ar pridėti perskaite įvadą?

(2–3 sakiniai)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 užduotis. Atviras klausimas – pasiruošimas tolesniam darbui

Koks klausimas, susijęs su „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymu, jums šiuo metu yra svarbiausias?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Šis klausimas gali tapti atskaitos tašku tolesniam darbui su paketu.

Metodologinė pastaba

Pakartojimo užduotys nėra vertinamos. Jų tikslas yra:

- paketo tikslų supratimas,
- savo praktikos apmąstymas,
- pasirengimas kurti veiklas, kurios ugdo mokinių kompetencijas.

I skyrius. Kompetencijos teoriniai pagrindai

„Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

1. Pagrindiniai ES gebėjimai – ugdymo metodas

- Europos Sąjunga nustato pagrindines kompetencijas kaip bendrą valstybių narių švietimo pagrindą. Jų tikslas – parengti mokinius ne tik tolesniam mokymuisi, bet ir, svarbiausia, sąmoningam, atsakingam ir aktyviam gyvenimui visuomenėje, darbe ir kultūroje.
- Mokykloje pagrindinės kompetencijos ugdomos ne per atskirą dalyką, o per kasdienį mokymą. Mokytojai jas lavina per konkrečias pamokas, projektus, popamokinę veiklą ir veiklas, įgyvendinamas bendradarbiaujant su vietos bendruomene. Tai reiškia, kad kiekvienas mokytojas – nepriklausomai nuo dėstomo dalyko – daro realų poveikį jų ugdymui.
- Tarp pagrindinių kompetencijų ypatingą vietą užima „**Kultūrinis sąmoningumas ir raiška**“ . Ji apjungia žinias, įgūdžius ir požiūrį. Mokiniai ją lavina pirmiausia per kultūrinę patirtį, refleksiją ir savo kūrybinę veiklą.

2. Kas yra pradinės mokyklos mokinio kultūrinis sąmoningumas ir raiška?

- Kultūrinis sąmoningumas ir raiška reiškia mokinio gebėjimą suprasti kultūrą ir reikšti save įvairiomis formomis.
- Mokyklos praktikoje ši kompetencija apima:
 - suprasti kultūrą kaip reiškinių, esantį kasdieniame gyvenime,
 - mokytis apie vietos, regioninį, nacionalinį ir Europos paveldą bei jį gerbti,
 - išreikšti save žodžiais, vaizdais, judesiais, garsais ar veiksmais,
 - pasirengimas dialogui, reiškinių interpretavimui ir savo patirties apmąstymui.
- Pradinėje mokykloje tikslas nėra perteikti mokiniams enciklopedines kultūros žinias. Svarbiausia – sukurti situacijas, kuriose mokiniai galėtų **su kultūra susidurti asmeniškai ir suprantamai**. Vaikai šią kompetenciją lavina, kai susieja kultūros turinį su savo patirtimi, emocijomis ir pastebėjimais.

3. Kultūra kaip procesas, o ne vienkartinis įvykis

- Mokyklos praktikoje kultūra dažnai siejama su pavieniais įvykiais: apsilankymu teatre, mokyklos akademijoje ar dalyvavimu meno konkurse. Tokia veikla yra vertinga, tačiau ji pati savaime neugdo kultūrinės kompetencijos.
- Studentai ugdo kultūrinį sąmoningumą ir raišką per ilgesnį procesą. Šio proceso metu jie:
 - mokosi interpretuoti kultūros reiškinius,
 - įgyja drąsos reikšti savo mintis ir emocijas,
 - ugdo estetinį ir socialinį jautrumą,
 - ugdo tapatybės ir priklausymo jausmą.
- Todėl mokyklos turėtų sistemingai planuoti veiklas. Kiekviena pamoka, projektas ar mokyklos iniciatyva gali padėti ugdyti šią kompetenciją – su sąlyga, kad mokytojas sąmoningai jai skiria šį tikslą.

4. Mokyklos vaidmuo kuriant mokinio kultūrinį identitetą

- Mokykla atlieka labai svarbų vaidmenį formuojant mokinio kultūrinį identitetą. Daugelyje aplinkybių ji suteikia vaikams pirmąjį susidūrimą su įvairiomis

kultūros formomis. Tai ypač pasakytina apie aplinkas, kuriose ribota prieiga prie kultūros įstaigų.

- Mokykloje ši kompetencija ugdoma, kai:
 - sukuria erdvę pokalbiams, apmąstymams ir kūrybiniam veiksmams,
 - vertina kultūrinę įvairovę ir individualią studentų patirtį,
 - derina programos turinį su vietos ir regiono kultūros kontekstu,
 - skatina mokinius aktyviai dalyvauti mokyklos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Taikant šį požiūrį, mokykla neapsiriboja vien žinių perdavimu. Ji tampa vieta, kurioje mokiniai mokosi suprasti pasaulį, save ir kitus.
- **5. Ar fizikos ar kūno kultūros mokytojas taip pat lavina kompetencijas? „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“?**
 - „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas skirtas ne tik humanitarinių ar meno dalykų mokytojams. Kiekvienas mokytojas, nepriklausomai nuo dalyko, gali ją lavinti kurdamas

situacijas, kuriose mokiniai interpretuoja prasmę, išreiškia save ir susieja su kultūrine patirtimi.

- Tokiuose dalykuose kaip fizika ar kūno kultūra esmė ne „įtraukti kultūrą“ į mokymo programą. Svarbiausia yra tai, kaip pamokos vedamos ir kokiame kontekste mokytojas pateikia turinį.

Fizikos mokytojas šią kompetenciją ugdo, kai:

- rodo mokslą kaip žmonijos kultūros paveldo dalį, o ne tik modelių rinkinį,
 - nurodo mokslinių atradimų ir mokslininkų istoriją,
 - skatina mokinius formuluoti savo hipotezes ir reiškinių interpretacijas,
 - leidžia studentams kūrybiškai pristatyti savo darbo rezultatus (modeliu, plakatu, pristatymu),
 - kuria diskusijų, argumentavimo ir bendro sprendimų paieškos kultūrą.
- Taikant šį požiūrį, fizika tampa erdve ne tik pažinti pasaulį, bet ir suprasti, kaip žmonės jį apibūdina ir interpretuoja.

Kūno kultūros mokytojas šią kompetenciją lavina, kai :

- rodo judėjimą ir sportą kaip kultūros ir socialinio gyvenimo elementą,
 - reiškia sporto tradicijas, regioninius žaidimus ir pramogas,
 - moko išreikšti emocijas judesiais,
 - žaidimo požiūrį ,
 - skatina mokinius apmąstyti savo patirtį ir pažangą.
-
- Taikant šį požiūrį, kūno kultūra neapsiriboja fizinio pasirengimo gerinimu. Ji taip pat remia mokinių kūno raiškos, socialinių santykių ir asmeninės kultūros ugdymą.
 - Svarbiausia ne pats dalykas, o mokytojo požiūris. „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencija ugdoma visur, kur mokiniai:
 - patiria veiksmų prasmę ir svarbą,
 - turi erdvės save išreikšti,
 - mokosi interpretuoti pasaulį ir savo vietą kultūroje.

- Toks požiūris stiprina mokyklos veiklos darną ir parodo, kad pagrindinių kompetencijų ugdymas yra bendra viso mokytojų komandos užduotis.
- **Mikropavyzdžiai – kaip skirtingi dalykai lavina kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“**
- **Matematika**
Mokytojai ugdo šią kompetenciją pateikdami matematiką kaip kalbą pasauliui ir kultūrai apibūdinti – pavyzdžiui, architektūroje, mene ar liaudies raštuose. Mokiniai pateikia savo samprotavimus ir sprendimus.
- **Informatikos**
studentai kuria skaitmenines išraiškos formas – grafiką, animaciją, pristatymus ar paprastas programas – ir mokosi sąmoningai veikti skaitmeninėje kultūroje.
- **Chemija:**
Mokytojas demonstruoja chemiją kaip kasdienės kultūros dalį: maisto gaminime, kosmetikoje,

rankdarbiuose ir aplinkos apsaugoje. Mokiniai stebi reiškinius, juos apibūdina ir bando interpretuoti.

Dėžutė: Dažniausios klaidos

ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

✗ 1. Kultūrinės kompetencijos traktavimas kaip „ypatingo“ priedo

Vienkartiniai renginiai (akademija, teatro lankymas, meno konkursas) nepakeičia sistemingo šios kompetencijos ugdymo kasdieniame mokymo procese.

✗ 2. Kultūrinės raiškos susiaurinimas vien tik iki vaizduojamojo meno ar muzikos

Ši kompetencija taip pat ugdoma žodžiais, judesiu, diskusijomis, eksperimentais, projektais ar refleksijomis – nepriklausomai nuo temos.

✗ 3. Susitelkite į „gražų efektą“, o ne į mokinio procesą

Studento baigtas darbas nėra savitiksliis. Labai svarbūs yra kūrybinis procesas, įsitraukimas, interpretacija ir galimybė išreikšti savo mintis.

✗ 4. Vietos mokinių refleksijai trūkumas

Kultūrinė veikla be pokalbio, apibendrinimo ir savęs vertinimo neveda prie ilgalaikio kompetencijų ugdymo.

✗ 5. Įsitikinimas, kad „tai ne mano sritis“

Kiekvienas mokytojas, nepriklausomai nuo savo specializacijos, daro įtaką kultūrinio sąmoningumo ir raiškos ugdymui per tai, kaip veda pamokas ir palaiko santykius su mokiniais.

✗ 6. Išraiškos vertinimas, užuot ją palaikius

Griežtas kūrybinės veiklos vertinimas atgraso mokinius nuo saviraiškos ir kūrybinės rizikos.

💡 Patarimas:

Jei abejojate, ar jūsų veikla ugdo „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją, paklauskite savęs:

Ar mokinys turėjo galimybę interpretuoti, išreikšti save ir apmąstyti savo patirtį?

Langelis: Geroji kompetencijų ugdymo praktika

„Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ (I skyrius)**

✓ 1. Aiškus kompetencijų supratimas

Mokytojas kultūrinį sąmoningumą ir raišką traktuoja kaip reikšmių interpretavimo ir reiškimo procesą, o ne kaip kultūrinių žinių perdavimą.

✓ 2. Kultūra, artima studento patirčiai

Veiklų atspirties taškas yra kasdienė mokinių patirtis, emocijos ir pastebėjimai, o ne abstraktus enciklopedijos turinys.

✓ 3. Įvairios išraiškos formos

Mokinys turi galimybę išreikšti save žodžiais, vaizdais, judesiais, garsais ar praktine veikla, atsižvelgdamas į savo polinkius.

✓ 4. Aktyvus studento vaidmuo

Mokinys yra veiklų interpretuotojas ir bendrakūrėjas, o ne pasyvus kultūrinio turinio gavėjas.

✓ 5. Erdvė apmąstymams

Kiekviena veikla apima pokalbio, aptarimo ar kitokios patirties apmąstymo formas akimirką.

✓ 6. Veiksmų nuoseklumas laikui bėgant

Kultūrinės kompetencijos ugdymas planuojamas kaip procesas, o ne vienkartinis įvykis.

✓ 7. Atvirumas skirtingoms interpretacijoms

Mokytojas priima kelias perspektyvas ir vengia vieno „teisingo“ kultūrinio turinio interpretavimo.

✓ 8. Mokytojų komandos bendra atsakomybė

Kultūrinę kompetenciją ugdo skirtingi mokytojai ir skirtinguose dalykuose, vienas kitą papildydami.

💡 *Metodologinis patarimas:*

Jei po pamokos mokinys gali pasakyti „**ką man tai reiškia?**“ ,

ir ne tik „**ko išmokau**“ , tai reiškia, kad buvo pritaikyta gera praktika.

🔍 **Sustokite ir patikrinkite**

I skyrius. Kompetencijų teoriniai pagrindai

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas testas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Pradinėje mokykloje „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencija pirmiausia susideda iš:

- ☐ dalijimasis žiniomis apie meno kūrinius
- ☐ sudaryti sąlygas mokiniui interpretuoti kultūrą ir reikšti save
- ☐ meno renginių organizavimas

☐ pagrindinės dailės ir muzikos programos įgyvendinimas

2. Šios kompetencijos ugdymas:

☐ yra išimtinai humanitarinių mokslų mokytojų atsakomybė

☐ taikoma visiems mokytojams, nepriklausomai nuo dalyko

☐ vyksta tik popamokinės veiklos metu

☐ neįmanoma gamtos mokslų dalykuose

3. Dažniausia klaida dirbant su kultūrine kompetencija yra:

☐ mokymo medžiagos trūkumas

☐ Dėmesys vienkartiniam įvykiams, o ne procesui

☐ per didelis mokinių aktyvumas

☐ nėra dalinių pažymių

2 užduotis. Mokytojo refleksija (savianalizė)

Trumpai atsakykite į šiuos klausimus:

1. Kuri pirmojo skyriaus dalis jums buvo labiausiai atskleidžianti ar sutvarkanti?

2. Ar padarėte kurią nors iš „dažniausiai pasitaikančių klaidų“, aprašytų ankstesniame darbe? Kurią?

3. Kaip dabar suprantate savo dėstomo dalyko vaidmenį ugdant mokinių kultūrinę kompetenciją?

3 užduotis. Mano tema – mano galimybės (praktinė užduotis)

Užbaikite sakinį apačioje:

Kaip mokytojas

.....

Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetenciją galiu lavinti šiais būdais:

-
.....
-
.....

(Užtenka dviejų konkrečių idėjų)

4 užduotis. Klaidų vengimas – greitas patikrinimas

Pažymėkite, kurie teiginiai teisingi jūsų praktikoje:

- ☐ Suteikiu mokiniams erdvės interpretuoti ir reikšti savo reikšmes
- ☐ Kultūrinę veiklą planuoju kaip procesą, o ne vienkartinį įvykį
- ☐ Visada įtraukiau akimirką apmąstymams ar pokalbiui su mokiniais
- ☐ Aš nevertinu mokinio išraiškos, bet ją palaikau

Jei kuris nors laukas lieka tuščias, grįžkite į atitinkamus skyriaus skyrius.

5 užduotis. Įžanginis klausimas (visam likusiam paketui)

Kokių klausimų ar abejonių turite dėl kompetencijų ugdymo?

Ar norite to nepamiršti skaitydami šiuos skyrius:
„Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“?

.....
.....

Metodologinė pastaba

Peržiūros užduotys nėra pagrįstos vertinimu. Jų tikslas yra:

- organizuojant kompetencijų supratimą,
- savo mokymo praktikos refleksija,
- pasirengimas kurti veiklas, kurios ugdo mokinių kompetencijas.

□ II skyrius. Mokytojo vaidmuo ir mokyklos aplinka

ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“**

1. Mokytojas kaip vadovas ir kultūros animatorius

Ugdant „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją, mokytojo vaidmuo neapsiriboja vien žinių perteikimu. Jis tampa **mokinių kultūrinių patirčių vadovais, tarpininkais ir skatintojais**. Jo vaidmuo – kurti mokymosi situacijas, kuriose mokiniai galėtų stebėti, interpretuoti, patirti ir išreikšti savo prasmes.

Tai reiškia požiūrio pasikeitimą: nuo dėmesio sutelkimo į programos turinio įgyvendinimą prie **sąmoningo mokymosi proceso projektavimo**, kuriame kultūra tampa atskaitos tašku kalbant apie pasaulį, vertybes ir tarpasmeninius santykius.

2. Mokytojo požiūris skatina mokinio saviraišką

Kultūrinės kompetencijos ugdymas labai priklauso nuo mokytojo požiūrio į mokinį ir jo ar jos veiksmus.

Svarbiausi yra šie dalykai:

- atvirumas įvairioms interpretacijoms ir saviraiškos būdams,
- klaidų priėmimas kaip natūralus kūrybinio proceso elementas,
- noras dialogui ir klausimų uždavimui, užuot pateikus paruoštus atsakymus,

- remti mokinio drąsą reikšti savo mintis ir emocijas.

Mokinys ugdo kultūrinį sąmoningumą ir raišką, kai jaučiasi saugus, turi teisę į savo nuomonę ir patiria pagarbą savo individualumui.

3. Mokykla kaip kultūrinė aplinka

Mokykla yra ne tik švietimo įstaiga – tai ir **kultūrinė aplinka**, kurioje mokiniai mokosi normų, vertybių ir bendravimo bei bendradarbiavimo būdų. Kasdienis mokyklos veikimas tiesiogiai veikia mokinių kultūrinių kompetencijų ugdymą.

Mokyklos kultūrinis klimatas, be kita ko, apima:

- mokinių ir mokytojų santykiai,
- bendravimo ir konfliktų sprendimo metodas,
- atvirumas įvairovei ir dialogui,
- mokyklos erdvė kaip saviraiškos vieta (parodos, mokinių veikla, renginiai).

Sąmoningai formuojama mokyklos aplinka tampa natūralia vieta kultūriniam sąmoningumui ugdyti – ne tik pamokų metu, bet ir kasdienėse mokyklos situacijose.

4. Mokytojų bendradarbiavimas ir tarpdiscipliniškumas

„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas reikalauja skirtingų dalykų mokytojų bendradarbiavimo. Ši kompetencija nepriklauso vienai

ugdymo sričiai; ji ugdoma, kai mokykla imasi nuoseklios ir viena kitą papildančios veiklos.

Kiekvienas dalykas suteikia savo požiūrį į pasaulio supratimą. Lenkų kalba padeda interpretuoti kultūrinius tekstus, istorija suteikia kontekstą, menas ir muzika skatina kūrybinę raišką, o gamtos mokslai ir matematika leidžia mokiniams pamatyti ryšius tarp kultūros, mokslo ir kasdienio gyvenimo. Kai mokytojai integruoja šias perspektyvas, mokiniai pradeda suvokti žinias kaip visumą, o ne kaip atskirų disciplinų rinkinį.

Tarpdisciplininis požiūris leidžia:

- derinant skirtingus pasaulio aprašymo ir supratimo būdus,
- kurti veiklas, kurios būtų prasmingesnės mokiniams ir artimesnės jų patirčiai,
- stiprinant prasmingo mokymosi jausmą, parodant praktinius ryšius tarp dalykų,
- visos dėstytojų komandos bendros atsakomybės už studentų kompetencijų ugdymą ugdymas.

Mokyklos praktikoje bendradarbiavimas gali būti įvairių formų: bendri edukaciniai projektai, savaitės temos arba tarpdalykinės projektinės užduotys. Mokytojai taip pat gali planuoti veiklas bendra tema, pavyzdžiui, vietos paveldas, menas viešosiose erdvėse arba regioninė kultūra.

Lygiai taip pat svarbus kasdienis mokytojų bendradarbiavimas: diskusijos apie planuojamą veiklą, idėjų mainai, patirties dalijimasis ir kolektyvinis mokinių darbo rezultatų apmąstymas. Tokia veikla padeda palaipsniui įdiegti kultūrinę kompetenciją mokyklos praktikoje ir paversti ją natūralia visos mokyklos darbo dalimi.

5. Vietos aplinkos ir mokyklų partnerių svarba

Mokinių kultūrinių kompetencijų ugdymas nesibaigia mokyklos sienose. Svarbų vaidmenį atlieka vietos bendruomenė – kultūros įstaigos, socialinės organizacijos, menininkai, tautodailininkai, bibliotekos, muziejai ir memorialinės vietos. Būtent ten mokiniai gali

pamatyti, kaip kultūra funkcionuoja kasdieniame bendruomenės gyvenime.

Mokyklos bendradarbiavimas su išorės partneriais praplečia ugdymo galimybes už klasės ribų ir suteikia mokiniams galimybių patirti autentiškų patirčių. Tai leidžia mokiniams ne tik išgirsti apie kultūrą, bet ir ją stebėti, patirti bei kartu kurti.

Toks bendradarbiavimas:

- leidžia studentams patirti kultūrą natūraliame, autentiškame kontekste,
- stiprina priklausymo vietos bendruomenei jausmą,
- leidžia mokytis per veiksmus ir socialinį įsitraukimą,
- didina mokinių motyvaciją ir tikslo jausmą atliekant veiksmus.

Mokyklos gali įgyvendinti tokią veiklą įvairiais būdais. Tai gali būti apsilankymai muziejuose ir bibliotekose, seminarai su vietos menininkais, projektai, dokumentuojantys vietos bendruomenių istoriją, arba bendradarbiavimas su socialinėmis organizacijomis. Dalyvavimas kultūrinuose renginiuose,

organizuojamuose jų artimiausioje aplinkoje, taip pat gali būti vertinga patirtis mokiniams.

Šiame procese mokytojas veikia kaip **tarpininkas tarp mokyklos ir vietos bendruomenės**. Jis padeda mokiniams suprasti stebimų reiškinių prasmę, skatina juos užduoti klausimus ir remia savo patirties apmąstymą.

6. Mokytojo refleksijos vaidmuo ir mokymosi kultūra mokykloje

„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas reikalauja, kad mokytojai sąmoningai peržiūrėtų savo mokymo praktiką. Verta reguliariai apsvarstyti, kokios veiklos iš tikrųjų įtraukia mokinius, kokie darbo metodai duoda geriausių rezultatų ir kaip juos galima tobulinti.

Mokytojo refleksija gali apimti pamokų analizę, mokinių reakcijų stebėjimą ir bendros patirties aptarimą su kitais mokytojais. Šis metodas padeda palaipsniui tobulinti mokymo metodus ir įtraukti naujas idėjas į kasdienę klasės praktiką.

Mokykloje taip pat labai svarbi bendradarbiavimo kultūra. Kai mokytojai dalijasi patirtimi, kartu planuoja veiklas ir palaiko vienas kitą įgyvendinant naujas idėjas, mokykla pradeda funkcionuoti kaip **besimokanti organizacija** – atvira augimui, inovacijoms ir pokyčiams.

Tokia darbo kultūra naudinga visai mokyklos bendruomenei. Mokiniai mokosi aplinkoje, kuri skatina aktyvumą, dialogą ir kūrybinį mąstymą, o mokytojai lavina savo profesines kompetencijas ir stiprina bendruomeniškumo jausmą.

Todėl kultūrinių kompetencijų ugdymas nebėra viena veikla ar projektas. Jis tampa **natūraliu kasdienio mokyklos gyvenimo elementu** .

Langelis: Dažniausios mokytojų ir mokyklų daromos klaidos

ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

✗ 1. Įsitikinimas, kad pakanka mokytojo geros valios

Kultūrinės kompetencijos ugdymas reikalauja sąmoningo planavimo ir mokyklų paramos. Individualių mokytojų

veiksmai, kuriems trūksta darnos, turi ribotą ir trumpalaikį poveikį.

✗ 2. Bendros vizijos trūkumas pedagogų taryboje

Jei mokykloje nesusiformuos bendras kultūrinės kompetencijos supratimas, veiksmai bus atsitiktiniai ir nenuoseklūs, o mokiniai nesupras jų prasmės.

✗ 3. Mokinių saviraiškos ribojimas „saugiomis“ formomis

Pernelyg didelė kontrolė, formulinės užduotys ir erdvės individualiai interpretacijai stoka slopina mokinių kūrybiškumo ir drąsos ugdymą.

✗ 4. Kultūrinės veiklos traktavimas kaip „kažkas papildomo“

Jei kultūrinė kompetencija nėra įtraukiama į kasdienę mokymo praktiką, ji lieka tik atsitiktiniu mokyklos gyvenimo elementu.

✗ 5. Refleksijos trūkumas po mokinių veiklos

Veikla be diskusijų, apibendrinimų ir studentų savirefleksijos neskatina ilgalaikio kompetencijų ugdymo.

✗ 6. Bendradarbiavimo ir patirties mainų tarp mokytojų stoka

Pavienių asmenų veiksmai riboja mokyklos potencialą ir apsunkina darnios kultūrinės aplinkos kūrimą.

✗ 7. Apeinant vietinę aplinką

Nesugebėjimas išnaudoti kultūros įstaigų ir vietos partnerių potencialo susiaurina studentų edukacinę erdvę ir riboja patirčių autentiškumą.

💡 *Patarimas mokyklai:*

Jei kuris nors iš aukščiau paminėtų punktų atrodo pažįstamas, verta juos laikyti ne problema, o **pokyčių ir vystymosi atspirties tašku**.

Langelis: Geroji praktika – Mokytojo vaidmuo ir mokyklos aplinka (II skyrius)

✓ 1. Mokytojas kaip moderatorius ir vadovas

Mokytojas sąmoningai kuria mokymosi situacijas, kuriose mokinys gali patirti, interpretuoti ir išreikšti prasmes, o ne tik gauti turinį.

✓ 2. Saugi ir saviraiškai palanki atmosfera

Klasėje vyrauja priėmimo atmosfera, kurioje mokiniai turi teisę į savo nuomonę, emocijas ir darbo tempą.

✓ 3. Mokykla kaip kultūrinė aplinka

Kultūrinė veikla matoma kasdieniame mokyklos gyvenime: santykiuose, mokyklos erdvėje, renginiuose ir mokinių projektuose.

✓ 4. Skirtingų dalykų mokytojų bendradarbiavimas

Kultūrinę kompetenciją nuosekliai ugdo skirtingi mokytojai, o ne kaip vienos ugdymo srities sritis.

✓ 5. Atvirumas vietos aplinkai

Mokykloje sąmoningai naudojami vietos kultūros įstaigų, tradicijų ir socialinių partnerių išteklių kaip natūralus ugdymo tęsinys.

✓ 6. Mokytojo refleksija apie savo praktiką

Mokytojai analizuoja savo veiklą, dalijasi patirtimi ir daro išvadas tolesniam darbui.

✓ 7. Veiklų darna mokyklos lygmeniu

„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas yra bendros mokyklos vizijos elementas, o ne individualios iniciatyvos.

💡 *Organizacinis patarimas:*

Jei kultūrinė veikla matoma **pamokose, pertraukose ir santykiuose**, mokykla iš tiesų tampa kultūrine aplinka.

🔗 Sustokite ir patikrinkite

II skyrius. Mokytojo vaidmuo ir mokyklos aplinka

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas testas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Mokytojo vaidmuo ugdant „kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją pirmiausia yra:

☐ žinių apie kultūrą perdavimas

☐ kurti mokymosi situacijas, kurios skatintų mokinių interpretaciją ir raišką

☐ meno renginių organizavimas

☐ įgyvendinant tik programos turinį

2. Mokyklos aplinka skatina kultūrinių kompetencijų ugdymą, kai:

☐ skatina dialogą, bendradarbiavimą ir įvairovę

☐ dėmesys sutelkiamas tik į mokymosi rezultatus

☐ Apriboja mokinių veiklą pamokos metu

☐ vengia bendradarbiauti su aplinka

3. Viena iš dažniausių mokyklos klaidų yra:

☐ per didelis mokytojų įsitraukimas

☐ bendros vizijos ir bendradarbiavimo trūkumas

☐ per daug mokinių autonomijos

☐ per didelis mąstymas

2 užduotis. Mokytojo savianalizė

Trumpai atsakykite į klausimus:

1. Kuris mokytojo vaidmuo (gidas, moderatorius, animatorius) man yra artimiausias kasdieniame darbe?

2. Kokiose mokyklos situacijose šiandien mokiniai turi daugiausia erdvės saviraiškai ir dialogui?

3. Kas mano mokyklos veikloje ypač palanku kultūrinės kompetencijos ugdymui?

3 užduotis. Mano praktika – kritiškas žvilgsnis

Pažymėkite, kurie teiginiai atitinka jūsų praktiką:

- ☐ Kuriu saugią erdvę nuomonėms ir emocijoms reikšti
- ☐ Priimu skirtingus interpretavimo būdus ir sprendimus
- ☐ Po mokinių veiklų planuoju apmąstymų akimirką
- ☐ Bendradarbiauju su kitais mokytojais planuodamas veiklas
- ☐ Naudojuosi vietos aplinkos ištekliais

Nepažymėti langeliai žymi sritis, kurias reikia toliau tobulinti.

4 užduotis. Mokykla kaip kultūrinė aplinka – komandinė užduotis

(Atlikti individualiai arba mokytojų komandoje)

Užbaikite sakinį:

Mūsų mokykla gali labiau remti kompetencijų ugdymą „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ per:

-
-

-

5 užduotis: refleksinis klausimas – tiltas į kitą skyrių

Kokį vieną savo požiūrio ar mokyklos veiklos pokytį laikote svarbiausiu, siekiant veiksmingiau ugdyti mokinių kultūrinę kompetenciją?

.....
.....

Metodologinė pastaba

Užduotys yra refleksinio ir lavinamojo pobūdžio. Jų tikslai yra šie:

- mokytojo ir mokyklos vaidmens suvokimas,
- kliūčių ir potencialo nustatymas,
- pasirengimas darbui su metodais ir veiksmų formomis.

📌 Galiojimas po II skyriaus:

- suprantate savo vaidmenį ugdant kultūrinę kompetenciją,
- galite nurodyti mokyklos ir vietos aplinkos svarbą,
- esate pasiruošę planuoti konkrečią mokymo veiklą.

☞ III skyrius: Kompetencijų ugdymą skatinantys darbo metodai ir formos: „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

1. Nuo metodo iki studento patirties

Ugdant „**Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos**“ **kompetenciją**, neapsiribojama vieno konkretaus mokymo metodo pasirinkimu. Daug svarbiau yra tai, kaip mokytojas kuria mokymosi situacijas. Šios situacijos leidžia mokiniams patirti kultūrą, interpretuoti prasmę ir išreikšti savo emocijas bei nuomones.

Praktiškai tai reiškia nutolimą nuo mokymo modelio, pagrįsto vien informacijos perdavimu. Mokiniai kultūrinį sąmoningumą lavina pirmiausia tada, kai **aktyviai dalyvauja mokymosi procese** – stebi, analizuoja, kuria ir aptarinėja savo patirtį.

Efektyvūs darbo metodai:

- įtraukti mokinį pažintiniu, emociniu ir socialiniu požiūriu,
- skatinti aktyvų dalyvavimą pamokose,
- sukurti erdvę dialogui ir apmąstymams,

- vesti studentą nuo patirties prie apibendrinimo ir įgytų žinių pritaikymo naujose situacijose.

Šiuo metodu mokytojas ne tik perduoda žinias, bet ir **organizuoja erdvę mokymuisi per patirtį** .

2. Mokymasis per veiksmus ir patirtį

Vienas veiksmingiausių būdų ugdyti kultūrinę kompetenciją yra veiksmu grįstas mokymasis. Mokiniai geriausiai supranta kultūros reiškinius, kai gali **juos patirti veiksmė** .

Mokinys mokosi per:

- sąlytis su realia ar simboliškai kultūrine patirtimi,
- savotiškas aktyvumas ir įsipareigojimas,
- stebimų reiškinių analizė ir interpretavimas.

Mokymosi patirtis gali būti įvairių formų. Tai gali būti meno kūrinio stebėjimas, dalyvavimas kultūros renginyje, nuotraukos ar teksto analizė, eksperimentavimas, kūrybinis darbas, judėjimas ar net pokalbis su vietos bendruomenės atstovu.

Svarbiausia, kad mokinys **neliktų tik informacijos gavėju**, bet taptų pasaulio pažinimo ir interpretavimo proceso dalyviu.

3. Projektinis darbas kaip kompetencijų integravimo erdvė

Projekto metodas ypač palankus kultūrinio sąmoningumo ir raiškos ugdymui. Jis leidžia mokiniams veikti savarankiškai, priimti sprendimus ir bendradarbiauti su kitais.

Edukacinis projektas:

- apjungia įvairias žinias ir įgūdžius,
- skatina mokinius planuoti ir organizuoti savo darbą,
- veda prie konkretaus galutinio rezultato,
- leidžia pristatyti rezultatus ir apmąstyti veiksmų procesą.

Projektas gali būti kitokio pobūdžio:

- **dalykinis** – įgyvendinamas vieno dalyko ribose,
- **tarpdalykinis** – įvairių žinių sričių derinimas,

- **aplinkosauginis** – įgyvendinamas bendradarbiaujant su kultūros įstaigomis arba vietos bendruomene.

Tačiau svarbiausia, kad projekto tema būtų **artima mokinių patirčiai** ir suteiktų jiems galimybę išreikšti savo požiūrį.

4. Dalykų ir tarpdalykinė integracija

Kultūrinė kompetencija geriausiai vystosi, kai mokiniai atpažįsta ryšius tarp skirtingų žinių sričių. Dalykų integracija padeda parodyti, kad pasaulis nėra padalintas į atskirus mokyklinius dalykus.

Šis metodas:

- stiprina prasmingo mokymosi jausmą,
- leidžia analizuoti kultūros reiškinius iš skirtingų perspektyvų,
- skatina mokytojų bendradarbiavimą,
- moko mokinius įžvelgti ryšius tarp mokykloje įgytų žinių ir realybės.

Pavyzdžiui, architektūros studijos gali vienu metu derinti istoriją, matematiką, meną ir geografiją. Panašiai

projektas apie vietos tradicijas gali apimti lenkų kalbą, istoriją, informatiką ir socialinius mokslus.

Taip mokiniai atranda, kad kultūra **persmelkia įvairias gyvenimo sritis** – nuo meno ir kalbos iki mokslo, technologijų ir kasdienės patirties.

5. Kūrybiniai ir išraiškingi metodai

Kultūrinės raiškos ugdymui reikalingi metodai, leidžiantys mokiniams **išreikšti savo mintis, emocijas ir patirtį**. Tokia veikla skatina kūrybiškumą ir savarankiškumo jausmą.

Mokytojas, be kita ko, gali naudoti:

- pasakojimas ir pasakojimo istorija (rašytinis, žodinis ar vaizdinis),
- meninė ir erdvinė veikla,
- judesys, gestai, teatras ir drama,
- garsas, ritmas ir muzikinė veikla,
- projektavimo ir taikymo veikla.

Taikant šį požiūrį, svarbiausia yra ne meninė kūrinio kokybė, o **kūrybinis procesas ir prasmė, kurią studentas suteikia savo darbui**. Tokiu būdu studentai

išmoksta, kad kultūra yra ne tik kūrinių priėmimas, bet ir bendras jų kūrimas.

6. Dialogo, diskusijos ir interpretacijos vaidmuo

Pokalbiai ir keitimasis nuomonėmis vaidina svarbų vaidmenį ugdant kultūrinį sąmoningumą. Per dialogą mokiniai mokosi interpretuoti reiškinius ir lyginti savo požiūrį su kitų perspektyvomis.

Diskusija leidžia studentams:

- formuluoti ir pagrįsti savo nuomonę,
- išmokti skirtingų reiškinių interpretavimo būdų,
- ugdyti empatiją ir klausymo įgūdžius,
- giliau apmąstyti savo patirtį.

Šiame procese mokytojas atlieka moderatoriaus vaidmenį. Užuoat pateikęs iš anksto paruoštus atsakymus, jis užduoda atvirus klausimus ir skatina mokinius savarankiškai tyrinėti reikšmes.

7. Skaitmeninių įrankių naudojimas

Skaitmeninės technologijos gali reikšmingai padėti ugdyti kultūrinę kompetenciją. Šiandien mokiniai veikia skaitmeninės žiniasklaidos pasaulyje, todėl mokyklos turėtų jas naudoti sąmoningai ir edukaciškai.

Skaitmeniniai įrankiai leidžia:

- kurti naujas išraiškos formas (grafika, filmai, pristatymai, podcast'ai),
- dokumentuoti studentų veiklą ir projektus,
- darbo rezultatų pristatymas platesnei bendruomenei,
- studentų bendradarbiavimas ir bendravimas.

Šiuo požiūriu technologijos nėra vien techniniai įrankiai. Jos tampa **šiuolaikinės kultūros dalimi ir būdu išreikšti mintis bei patirtį** .

8. Refleksijos ir grįžtamojo ryšio svarba

Kiekviena mokymosi veikla turėtų paskatinti mokinius apmąstyti savo patirtį. Refleksija leidžia mokiniams suprasti, ko jie išmoko, ir tos patirties svarbą.

Atspindys:

- sistemina studento žinias ir patirtį,
- pagilina aptariamų reiškinių supratimą,
- padeda įgytas žinias pritaikyti naujose situacijose.

Atsiliepimai taip pat atlieka svarbų vaidmenį . Mokytojai ir bendraamžiai gali atkreipti dėmesį į mokinio darbo stipriąsias puses, užduoti klausimus ir paskatinti tolesnį tobulėjimą. Toks atsiliepimas palaiko motyvaciją ir ugdo mokinio įgalinimo jausmą.

Dėl to mokymasis tampa refleksyviu ir tobulėjimo procesu, o ne tik vėlesnių užduočių atlikimu.

Langelis: Dažniausios metodologinės klaidos

ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

✗ 1. Metodo painiojimas su tikslu

Projektinių metodų, kūrybinio darbo ar skaitmeninių įrankių naudojimas negarantuoja kultūrinės kompetencijos ugdymo, jei kartu nėra aiškiai apibrėžto kompetencijos tikslo.

✗ 2. Per didelis aktyvumas be gilinimosi

Per daug veiklų, atliekamų per trumpą laiką, be apmąstymų ir apibendrinimų, veda prie paviršutiniškumo ir nepadeda ilgalaikiam mokymuisi.

✗ 3. Susitelkite į galutinį rezultatą, o ne į procesą

Vertinant tik produktą (darbą, pristatymą, atlikimą), praleidžiamas svarbiausias elementas – studento patirtis ir tobulėjimas veiklos metu.

✗ 4. Nėra vietos mokinių interpretacijoms

Užduotys su vienu „teisingu“ sprendimu riboja gebėjimą reikšti savo prasmes ir kultūrinę refleksiją.

✗ 5. Grįžtamojo ryšio trūkumas arba jo pakeitimas vertinimu

Vertinimas nepakeičia grįžtamojo ryšio, kuris yra labai svarbus mokinių sąmoningumo ir raiškos ugdymui.

✗ 6. Skaitmeninių įrankių traktavimas kaip savitikslio tikslo

Technologijos turėtų remti saviraišką ir refleksiją, o ne dominuoti mokymosi procese.

✗ 7. Nėra ryšio su studento patirtimi

Veikla, atitrūkusi nuo mokinių kasdienio gyvenimo, emocijų ir pastebėjimų, praranda savo prasmę ir svarbą.

💡 *Metodologinis patarimas:*

Jei abejojate, ar tam tikras metodas iš tikrųjų ugdo „kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją, paklauskite savęs:

Ar mokinys turėjo galimybę veikti, interpretuoti, apmąstyti ir gauti grįžtamąjį ryšį?

***Langelis : Geroji praktika**

Darbo metodai ir formos

(III skyrius)**

✓ 1. Aiškus kiekvienos veiklos kompetencijos tikslas

Kiekviena mokymo veikla turi aiškiai apibrėžtą tikslą, susijusį su mokinio kultūrinio sąmoningumo ir (arba) raiškos ugdymu.

✓ 2. Mokymasis, pagrįstas studento patirtimi

Mokiniai mokosi ne vien klausydamiesi ar atkurdami informaciją, o veikdami, patirdami ir interpretuodami.

✓ 3. Įvairūs saviraiškos būdai ir formos

Naudojami įvairūs metodai: projektas, komandinis darbas, kūrybinė veikla, dialogas, skaitmeninės priemonės – parenkamos pagal tikslą, o ne dėl patrauklumo.

✓ 4. Projektinis darbas ir tarpdiscipliniškumas

Mokinys mato ryšius tarp dalykų, kultūros ir kasdienio gyvenimo, o tai sustiprina mokymosi prasmę.

✓ 5. Erdvė interpretacijai ir dialogui

Mokinys turi galimybę išsakyti savo interpretacijas ir nuomones, o mokytojas palaiko pokalbį atvirais klausimais.

✓ 6. Privalomas refleksijos elementas

Kiekviena veikla baigiasi mokinio apmąstymais apie tai, ką jis patyrė ir išmoko.

✓ 7. Atsiliepimai, o ne poveikio vertinimas

Mokytojas dėmesį sutelkia į procesą, mokinio įsitraukimą ir pažangą, o ne vien į galutinį rezultatą.

💡 *Metodologinis patarimas:*

Jei mokinys geba **apibūdinti savo patirtį ir veiksmo prasmę**, metodas įvykdė savo raidos funkciją.

🔍 Sustokite ir patikrinkite

III skyrius. Darbo metodai ir formos

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas metodologinis testas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Svarbiausias aktyvinimo metodų taikymo ugdant kultūrinę kompetenciją tikslas yra:

☐ pamokos patrauklesnės pavertimas

- ☐ sukurti mokiniui patirtį, kurią jis galėtų interpretuoti ir apmąstyti
- ☐ pagrindinės mokymo programos įgyvendinimas
- ☐ meninio efekto pasiekimas

2. Projekto metodas skatina kultūrinio sąmoningumo ir raiškos ugdymą, nes:

- ☐ visada baigiasi viešu pristatymu
- ☐ integruoja patirtį, bendradarbiavimą ir refleksiją
- ☐ pakeičia tradicines pamokas
- ☐ riboja mokytojo vaidmenį

3. Viena iš dažniausių metodologinių klaidų yra:

- ☐ naudojant skirtingus metodus
- ☐ refleksijos ir grįžtamojo ryšio trūkumas
- ☐ studentų veikla
- ☐ komandinis darbas

2 užduotis. Mokytojo savęs vertinimas – mano metodai

Pažymėkite teiginius, kurie atitinka jūsų praktiką:

- ☐ Taikau veiksmams ir patirtimi pagrįstus metodus
- ☐ Leidžiu mokiniams reikšti save įvairiais būdais
- ☐ Visada po veiksmo planuoju apmąstymo akimirką

☐ Teikiu atsiliepiamus, o ne susitelkiu į vertinimą

☐ Derinu darbo metodus su studentų patirtimi

Nepažymėti langeliai žymi sritis, kurias reikia toliau tobulinti.

3 užduotis. Nuo metodo iki tikslo (praktinė užduotis)

Pasirinkite vieną metodą, kurį naudojate dažnai (pvz., projektas, grupinis darbas, diskusija, kūrybinė veikla).

Užbaigta:

Naudojant metodą

.....

Galiu lavinti „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją, nes:

-
-

4 užduotis. Klaidų analizė – sąmoningas pasirinkimas

Perskaitykite šiuos teiginius ir pažymėkite tuos, kuriuos **norite pašalinti** iš savo praktikos:

☐ Daugiausia dėmesio skiriu galutiniam studento darbo rezultatui

☐ Daugelį veiklų atlieku nesigilindamas ir neapmąstydamas

- ☐ Skaitmeninius įrankius laiku savaime tikslu
- ☐ Retai klausiu studentų apie jų interpretacijas ir jausmus

Taško žymėjimas yra pirmas žingsnis norint pakeisti.

5 užduotis: Perkėlimo klausimas – tiltas į kitą skyrių

Kokį metodą ar darbo formą norėtumėte sąmoningai naudoti **už mokyklos ribų** (pvz., bendradarbiaujant su kultūros įstaiga), kad ugdytumėte „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją?

.....

Metodologinė pastaba

Peržiūros užduotys:

- paremti mokytojo refleksiją apie savo paties seminarą,
- sudaryti sąlygas koreguoti mokymo veiklą,
- pasiruošti sąmoningam metodų perkėlimui į naujus kontekstus.

☞ Galioja po III skyriaus :

- suprantate, kokie metodai padeda ugdyti kultūrinę kompetenciją,
- galite susieti metodą su kompetencijos tikslu,
- sąmoningai planuojate refleksiją ir grįžtamąjį ryšį.

☞ IV skyrius. Kompetencijų ugdymas „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ už mokyklos ribų – mokyklos ir kultūros įstaigų bendradarbiavimas

1. Kodėl kultūrinė kompetencija nesibaigia klasėje

Kultūrinis sąmoningumas ir raiška geriausiai lavėja, kai mokiniai turi galimybę **patirti kultūrą realioje socialinėje aplinkoje**. Mokykloje mokiniai gali susipažinti su kultūros pasauliu, tačiau ji negali visiškai pakeisti kontakto su vietomis, žmonėmis ir veikla, kurie prisideda prie tos kultūros.

Tiesioginė patirtis leidžia mokiniams pamatyti, kad kultūra nėra abstrakti vadovėlio sąvoka, o **gyva socialinio gyvenimo dalis**. Susitikimas su menininku, dalyvavimas kultūriniame renginyje ar vietos istorijos pažinimas leidžia mokiniams pradėti suvokti kultūrą kaip dialogo, kūrybiškumo ir bendruomeniškumo erdvę.

Išvykos už mokyklos ribų:

- didina mokinių motyvaciją tyrinėti pasaulį,

- suteikia prasmę pamokos metu aptartam turiniui,
- leidžia mokytis per patirtį,
- derina žinias su emocijomis ir veiksmais.

Labai svarbu **susieti patirtį su mokinio refleksija ir vėlesniais veiksmais** .

2. Mokyklos ir kultūros įstaigos – bendra atsakomybė

Kultūros įstaigos – tokios kaip bendruomenės centrai, bibliotekos, muziejai, galerijos, archyvai, vietos veiklos centrai ir socialinės organizacijos – turi išteklių ir patirties, kurie gali reikšmingai praturtinti ugdymo procesą.

Mokykla prisideda prie šio bendradarbiavimo:

- žinios apie mokinių raidos poreikius,
- mokymo proceso tęstinumas,
- galimybė apmąstyti studento patirtį.

Kultūros įstaigos siūlo:

- prieigą prie autentiškų kultūros erdvių,

- bendrauti su kūrėjais ir ekspertais,
- patirtys, peržengiančios kasdienę mokyklos praktiką.

Vertingiausias bendradarbiavimas grindžiamas **partneryste**, o ne „paslaugų teikėjo ir gavėjo“ santykiais. Kultūros įstaiga neteikia pamokų „vietoj mokyklos“. Kartu su mokytoju ji sukuria edukacinę situaciją, leidžiančią mokiniams sąmoningai ir reflektyviai patirti kultūrą.

3. Mokyklų ir kultūros įstaigų bendradarbiavimo modeliai

Mokyklos bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis gali būti įvairių formų. Pasirinkimas priklauso nuo mokyklos išteklių, vietos aplinkos ir mokinių poreikių.

Dažniausios bendradarbiavimo formos yra šios:

Vienkartinė veikla, pavyzdžiui, seminarai, susitikimai su menininkais, pažintiniai vizitai ir dalyvavimas kultūriniuose renginiuose, gali turėti didelę edukacinę vertę, jei mokytojas užtikrina, kad mokiniai būtų pasiruošę ir vėliau ją apmąstytų.

Ilgalaikiai projektai, kuriuos kartu įgyvendina mokykla ir kultūros įstaiga. Jie gali apimti seminarų, tyrimų veiklos ar meninių projektų seriją, vykdomą ilgesnį laiką.

Aplinkosauginė veikla, įtraukianti mokinius į vietos bendruomenės gyvenimą, pvz., miesto istorijos dokumentavimas, kultūrinių renginių rengimas ar bendradarbiavimas su socialinėmis organizacijomis.

tarptautiniai projektai, įgyvendinami kaip edukacinių programų arba mokyklų bendradarbiavimo dalis. Tokiuose projektuose vietos kultūra tampa kultūrų dialogo atspirties tašku.

labai svarbu suplanuoti **nuoseklų mokymo procesą** :

pasiruošimas → patirtis → refleksija → įgytų žinių panaudojimas naujoje veikloje.

4. Mokytojo vaidmuo veikloje už mokyklos ribų

edukacinio tarpininko vaidmenį bendruomenės veikloje. Jo vaidmuo neapsiriboja išvykų organizavimu ar bendravimu su kultūros įstaigomis.

Mokytojas:

- paruošia mokinius naujoms patirtims,
- apibrėžia edukacinius ir kompetencijomis pagrįstus veiklos tikslus,
- padeda mokiniams interpretuoti stebimus reiškinius,
- inicijuoja apmąstymus ir pokalbį po renginio.

Tai kultūrinę patirtį paverčia mokymosi proceso dalimi. Studentai ne tik dalyvauja renginyje, bet ir **supranta jo prasmę bei gali susieti jį su savo patirtimi** .

5. Studentų raiška viešojoje erdvėje

Už mokyklos ribų vykdoma veikla dažnai suteikia mokiniams galimybių pristatyti savo darbus viešose erdvėse. Tai gali būti darbų paroda, dalyvavimas vietos renginyje, projekto pristatymas ar bendruomenės informavimo veikla.

Tokie išgyvenimai:

- stiprinti mokinio savarankiškumo jausmą,
- mokyti atsakomybės už bendrus veiksmus,
- lavinti bendradarbiavimo įgūdžius,

- padėti kurti kultūrinį ir socialinį identitetą.

Daugeliui mokinių tai pirmas kartas, kai jie pamato, kad jų idėjos ir veiksmai yra svarbūs kitiems. Todėl mokytojams labai svarbu sukurti **saugią, kūrybingą atmosferą**, kurioje mokiniai galėtų eksperimentuoti, daryti klaidas ir lavinti savo stilių.

6. Lygios galimybės naudotis kultūra ir lygios švietimo galimybės

Ne visi mokiniai turi lygias galimybes susipažinti su kultūra savo namų aplinkoje. Daugeliui mokykla tampa pirmuoju kontaktu su teatru, muziejais, bibliotekomis ir meno renginiais.

Todėl veikla už mokyklos ribų taip pat atlieka svarbų vaidmenį **sulyginant švietimo galimybes**.

Sąmoninga mokyklos politika šioje srityje:

- kovoja su kultūrine atskirtimi,
- stiprina studentų iš mažesnių miestų ar bendruomenių, turinčių ribotą prieigą prie kultūros, dalyvavimą,
- ugdo priklausymo bendruomenei jausmą.

Tai leidžia mokiniams atrasti kultūrą kaip erdvę, kurioje kiekvienas turi teisę dalyvauti ir reikšti save.

7. Apmąstymų ir patirties įtvirtinimo svarba

Kiekviena ne mokykloje vykdoma edukacinė veikla turėtų būti **užbaigiama mokinių refleksija**. Būtent refleksija leidžia mums įprasminti įgytą patirtį ir integruoti ją į mokymosi procesą.

Refleksija gali būti įvairių formų, pavyzdžiui:

- pokalbiai ir diskusijos klasėje,
- trumpas rašytinis arba vaizdinis apmąstymas,
- patirties pristatymas projekto forma,
- savęs vertinimas ir grįžtamasis ryšys.

Tokiu būdu aptardami situaciją, mokiniai ne tik prisimena įvykį, bet ir apmąsto, **ko išmoko, bei patirties svarbą**.

Būtent refleksija paverčia susidūrimą su kultūra ilgalaikiu kompetencijų ugdymo elementu, o ne vienkartinio įvykiu.

8. Gerosios praktikos pavyzdžiai bendradarbiaujant tarp mokyklų ir kultūros įstaigų

Mokyklų bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis gali būti įvairių formų – nuo vienkartinių renginių iki ilgalaikių edukacinių projektų. Šie pavyzdžiai parodo, kaip

bendruomeninė veikla gali padėti ugdyti **kultūrinį sąmoningumą ir raiškos kompetencijas** .

Muziejaus dirbtuvės kaip edukacinio projekto atspirties taškas

Viena iš labiausiai paplitusių bendradarbiavimo formų yra mokinių dalyvavimas muziejų dirbtuvėse. Kad tokia patirtis turėtų realią edukacinę vertę, verta ją įtraukti į platesnį mokymo procesą.

Darbo eigos pavyzdys:

Pasiruošimas mokykloje

- pristatant su paroda ar vietos istorija susijusią temą,
- pokalbis apie tai, kas yra muziejus ir koks jo vaidmuo saugant kultūros paveldą,
- formuluojant klausimus, į kuriuos studentai ieškos atsakymų vizito metu.

Patirtis kultūros įstaigoje

- dalyvavimas muziejaus pedagogo vedamuose seminaruose,
- tiesioginis kontaktas su eksponatais, muziejaus erdve ar vietos istorija.

Refleksija ir tolesni veiksmai mokykloje

- diskusija apie mokinių įspūdžius,
- vizito įkvėpto pristatymo, meno kūrinio ar projekto rengimas,
- bandymas susieti išmoktą turinį su šiuolaikiniais laikais.

Projektas „Mano miestas – mano istorija“

Projektas, vykdomas bendradarbiaujant su biblioteka, vietos archyvu ar kultūros centru, gali padėti mokiniams atrasti savo regiono istoriją.

Studentai gali:

- atlikti pokalbius su gyventojais,
- rinkti miesto istoriją atspindinčias nuotraukas ir dokumentus,
- parengti svarbių vietų žemėlapi,
- sukurkite parodą ar leidinį, pristatantį jūsų darbų rezultatus.

Tokia veikla leidžia mokiniams suprasti, kad kultūra ir istorija egzistuoja jų artimiausioje aplinkoje. Ji taip pat stiprina jų ryšio su vieta, kurioje jie gyvena, jausmą.

Susitikimai su kūrėjais ir kultūros bendruomenės atstovais

Tiesioginis kontaktas su žmonėmis, dalyvaujančiais meninėje ar socialinėje veikloje, gali būti svarbi mokymosi patirtis studentams.

Susitikimai su:

- rašytojai,
- menininkai,
- muzikantai,
- kultūros animatoriai,
- regionistai,

leisti mokiniams pamatyti, kad kultūrą kuria realūs žmonės ir ji gali būti kasdienio gyvenimo dalis.

Svarbu, kad tokie susitikimai būtų paremti dialogu – studentai turėtų galimybę užduoti klausimus, kalbėtis apie kūrybines įkvėpimo formas ir sužinoti apie skirtingus savo interesų ugdymo būdus.

Studentų sukurti kultūriniai renginiai

Vienas įdomiausių būdų ugdyti kultūrinę kompetenciją yra tada, kai mokiniai tampa **kultūrinių renginių organizatoriais** .

Tai galėtų būti:

- mokyklos kultūros festivalis,
- studentų darbų paroda bibliotekoje ar kultūros centre,
- vietos bendruomenei parengtas teatro spektaklis,
- renginys, skirtas vietos tradicijoms propaguoti.

Tokiame projekte mokiniai mokosi ne tik kūrybinės raiškos, bet ir planavimo, bendradarbiavimo bei atsakomybės už bendrą veiklą.

Dėl to jie pradeda suvokti kultūrą ne tik kaip priėmimo erdvę, bet ir kaip **savo veiklos bei įtakos aplinkai sritį** .

Bendradarbiavimas tarptautiniuose projektuose

Bendradarbiaujant su tarptautiniais partneriais įgyvendinami projektai suteikia papildomų galimybių ugdyti kultūrinės kompetencijas. Studentai gali tyrinėti

įvairias tradicijas, gyvenimo būdą ir meninės raiškos formas.

Tokioje veikloje ypač svarbu:

- pristatyti savo kultūrą ir paveldą,
- pažinti kitų šalių kultūras,
- plėtojant kultūrų dialogą,
- ugdyti atvirumo ir pagarbos įvairovei požiūrį.

Tarptautiniai projektai leidžia studentams suprasti, kad kultūra turi ir vietinį, ir pasaulinį matmenį.

Santrauka

„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas reikalauja, kad mokykla būtų atvira bendradarbiavimui su savo bendruomene. Tokio bendradarbiavimo dėka mokiniai gali patirti kultūrą autentišku, įdomiu ir prasmingu būdu.

Tačiau svarbiausia, kad kiekviena veikla būtų sąmoningai suplanuoto ugdymo proceso dalis, apimanti:

pasiruošimas → patirtis → refleksija → tolesni studento veiksmai.

Dėžutė: Dažniausios klaidos

Bendradarbiaujant su mokyklomis ir kultūros įstaigomis**

✗ 1. Kultūros įstaigų traktavimas kaip „paslaugų teikėjų“

Kultūros įstaigų užsakymas vesti užsiėmimus nesiejant jų su mokyklos mokymo tikslais riboja veiklos edukacinę vertę.

✗ 2. Nepakankamas mokinių pasiruošimas prieš išvykstant

Be konteksto, tikslo ir įvadinių klausimų mokiniai renginyje dalyvauja pasyviai, be gilesnio įsitraukimo.

✗ 3. Apmąstymų stoka po veiksmo

Veikla už mokyklos ribų be diskusijų, pokalbių ir apibendrinimų neskatina ilgalaikio kultūrinės kompetencijos ugdymo.

✗ 4. Vienkartiniai veiksmai

Pavieniai apsilankymai ar seminarai, nesusiję su tolesniu mokymu, turi ribotą poveikį studento tobulėjimui.

✗ 5. Veiklų neatitikimas mokinių amžiui ir gebėjimams

Pernelyg sunkios arba pernelyg formuluotos darbo formos atgraso studentus ir trukdo jiems reikšti savo mintis.

✗ 6. Partnerystės ir bendravimo stoka

Nepakankamas kontaktas tarp mokytojų ir kultūros įstaigų darbuotojų lemia nesusipratimus ir nenuoseklius veiksmus.

✕ 7. Mokytojo vaidmens nepaisymas nemokyklinėje veikloje

Mokytojo vaidmens apribojimas organizacine funkcija lemia, kad patirtis praranda savo edukacinį pobūdį.

💡 *Praktinis patarimas:*

Veiksmingas mokyklos ir kultūros įstaigos bendradarbiavimas visada apima **tris etapus** :
pasiruošimas → patirtis → refleksija .

Langelis : Geroji mokyklų ir kultūros įstaigų bendradarbiavimo praktika

✓ 1. Aiškiai apibrėžtas ugdymo tikslas

Kiekviena kultūros įstaigoje vykdoma veikla prasideda nuo kompetencijomis grįsto tikslo, o ne tik organizacinio, formulavimo.

✓ 2. Mokinių paruošimas veiklai

Mokiniai žino, *kodėl* dalyvauja renginyje, į ką atkreipti dėmesį ir kokius klausimus sau užduoti.

✓ 3. Partnerystė ir komunikacija

Mokyklos ir kultūros įstaigos veiklas planuoja kartu, pritaikydamos jas prie mokinių amžiaus, poreikių ir gebėjimų.

✓ **4. Aktyvus mokytojo vaidmuo**

Mokytojas veikia kaip edukacinis tarpininkas: jis lydi mokinius, užduoda klausimus ir padeda jiems interpretuoti patirtį.

✓ **5. Erdvė studentų saviraiškai**

Studentai turi galimybę išreikšti savo įspūdžius, emocijas ir apmąstymus įvairiomis formomis – ne tik žodžiu.

✓ **6. Privalomas apmąstymo ir konsolidavimo etapas**

Kiekviena veikla už mokyklos ribų baigiasi pokalbiu, santrauka ar kita refleksijos forma, suteikiančia patirčiai edukacinę prasmę.

✓ **7. Verslo tęstinumas**

Bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis nėra vienkartinis įvykis – patirtis panaudojama tolesniame pedagoginiame darbe.

✓ **8. Visų studentų įtraukimas**

Veiklos planuojamos taip, kad kiekvienas mokinyss turėtų realią galimybę dalyvauti ir išreikšti save, nepaisant savo gebėjimų ir išteklių.

💡 *Praktinis patarimas:*

Jei atlikę užduotį galite atsakyti į klausimą:

„Kokių naujų dalykų išmoko mokiniai ir kaip juos išreiškė?“

– tai reiškia, kad bendradarbiavimas turėjo realią edukacinę vertę.

🔍 Sustokite ir patikrinkite

IV skyrius. Kompetencijų ugdymas už mokyklos ribų (mokyklų bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis)

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas testas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Pagrindinė kultūrinės veiklos už mokyklos ribų vertė yra:

- ☐ pamokų vietos pakeitimas
- ☐ autentiška kultūrinė patirtis realiame kontekste
- ☐ padaryti mokymo programą patrauklesnę
- ☐ organizuojant mokyklinę ekskursiją

2. Veiksmingas mokyklos ir kultūros įstaigos bendradarbiavimas grindžiamas:

- ☐ vienkartiniai seminarai

- ☐ partnerystė ir bendras veiklos planavimas
- ☐ atsakomybės perdavimas kultūros įstaigoms
- ☐ paruoštų scenarijų įgyvendinimas

3. Dažniausia bendradarbiaujant su kultūros įstaigomis daroma klaida yra:

- ☐ finansinių išteklių trūkumas
- ☐ pasiruošimo ir apmąstymų po veiksmo stoka
- ☐ perteklinė studentų veikla
- ☐ per daug mokytojo autonomijos

2 užduotis. Mokytojo refleksija – mano patirtis

Atsakyti trumpai:

1. Su kokiomis kultūros įstaigomis mano mokykla bendradarbiauja (arba bendradarbiauja jau bendradarbiavo)?
2. Kuris bendradarbiavimo etapas (pasiruošimas – patirtis – refleksija) mano praktikoje yra silpniausias?
3. Ką galėčiau pakeisti, kad veikla už mokyklos ribų būtų labiau lavinamoji?

3 uždutis. Nuo rezultato iki proceso (praktinė uždutis)

Pasirinkite vieną veiklą, kurią vykdote arba planuojate atlikti už mokyklos ribų.

(pvz., seminarai, apsilankymas kultūros įstaigoje, aplinkosaugos projektas).

Užbaigta:

Studentų pasiruošimas:

-

Kultūrinė patirtis:

-

Apmąstymai ir konsolidacija:

-

4 uždutis. Lygios galimybės naudotis kultūra – kritinė perspektyva

Pažymėkite teiginius, kurie yra teisingi apie jūsų mokyklą:

- ☐ Mokykloje sudaromos sąlygos visiems mokiniams susipažinti su kultūra

- ☐ Už mokyklos ribų vykdoma veikla apima mokinius, turinčius mažiau mokymosi galimybių
- ☐ Mokiniai turi galimybę reikšti save viešose erdvėse
- ☐ Aptariamos ir užfiksuojamos kultūrinės patirtys

Nepažymėti langeliai žymi sritis, kurias reikia sutvirtinti.

5 užduotis. Perkėlimas – pasiruošimas kitam skyriui

Kokią vieną veiklą už mokyklos ribų norėtumėte suplanuoti ateičiai?

sąmoningai ugdyti kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“?

.....

.....

Metodologinė pastaba

Peržiūros užduotys:

- padėti vienkartinį renginį paversti edukaciniu procesu,
- sustiprinti mokytojo ir mokinio refleksiją,
- pasiruošti sąmoningam aplinkosaugos veiklos vertinimui.

🔗 Galiojimas po IV skyriaus įsigaliojimo:

- suprantate mokyklą ir kultūros įstaigų bendradarbiavimo prasmę,
- galite planuoti veiklą už mokyklos ribų kaip mokymo procesą,

- sąmoningai remiate studentų refleksiją ir saviraišką viešosiose erdvėse.

 □ **V skyrius. Darbas su mokiniais**, turinčiais įvairių ugdymosi poreikių

ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

1. Kultūrinė kompetencija kaip įtraukiojo ugdymo priemonė

„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencija turi ypatingą potencialą dirbant su mokiniais, turinčiais įvairių mokymosi poreikių. Skirtingai nuo daugelio tradicinių mokymo formų, jos ugdymas nesiremia vien žodiniu žinių perdavimu ar darbu su tekstu. Patirtis, veiksmai, emocijos ir refleksija atlieka lemiamą vaidmenį, todėl mokymosi procesas prieinamas įvairiems mokiniams.

Kultūrinė veikla leidžia tyrinėti pasaulį įvairiais būdais – vizualiniu, fiziniu, muzikiniu ir naratyviniu. Mokiniai gali išreikšti savo mintis ir emocijas per vaizdus, judesį, garsą, pasakojimą ir dizaino veiklas. Toks požiūris skatina kurti edukacinę erdvę, kurioje kiekvienas mokinys turėtų galimybę dalyvauti mokymosi procese pagal savo gebėjimus ir raidos tempą.

Įtraukiojo ugdymo kontekste kultūrinė kompetencija yra ypač svarbi, nes:

- leidžia kiekvienam mokiniui išreikšti save pagal jo gebėjimus ir pageidavimus,
- stiprina savarankiškumo ir savivertės jausmą,
- skatina studentų tarpusavio santykių kūrimą ir bendradarbiavimą,
- mažina kliūtis, kylančias dėl kalbinių, pažintinių ar socialinių sunkumų.

Kultūrinė veikla taip pat skatina priėmimo ir atvirumo atmosferą. Bendras dalyvavimas meniniuose projektuose, kūrybinėje veikloje ir kultūriniuose renginiuose leidžia mokiniams patirti įvairovę kaip vertybę, o ne kaip kliūtį.

Mokyklos praktikoje tai reiškia, kad mokytojai gali naudoti kultūrinę veiklą kaip priemonę klasės integracijai remti. Darbas prie bendro projekto, parodos, pasirodymo ar pristatymo rengimas skatina bendradarbiavimą ir mokinių mokymąsi.

Svarbus tokių užsiėmimų elementas yra galimybė pristatyti savo darbo rezultatus saugioje mokyklos

aplinkoje. Mokiniai, kurie patiria sėkmę kūrybinėje veikloje, dažnai įgyja daugiau pasitikėjimo savimi ir kitose mokymosi srityse.

Taigi kompetencija „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ remia ne tik mokinių individualių interesų ugdymą, bet ir **mokymosi bendruomenės**, grindžiamos abipuse pagarba, bendradarbiavimu ir atvirumu įvairovei, kūrimą.

2. Įvairūs ugdymosi poreikiai – plati perspektyva

Įvairūs ugdymosi poreikiai apima ne tik mokinius, turinčius pažymėjimus ar nuomones, bet ir:

- mokiniai, turintys mokymosi sunkumų,
- mokiniai, turintys mažiau mokymosi galimybių,
- studentai, turintys migracijos patirties arba kilę iš skirtingų kultūrinių sluoksnių,
- drovūs, uždari ar žemos savivertės studentai,
- ypač gabiems mokiniams, kuriems reikia rimtų iššūkių.

Kultūrinės kompetencijos ugdymas leidžia mums **priimti šią įvairovę jos nesmerkiant**, siūlant daug būdų dalyvauti mokymosi procese.

3. Studentų kūrybiškumas kaip savigarbos ugdymo erdvė

Mokinių kūrybiškumas yra svarbus elementas ugdant **„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją**. Kūrybinė veikla leidžia mokiniams išreikšti savo mintis, emocijas ir patirtį individualiai ir autentiškai. Skirtingai nuo daugelio tradicinių mokyklinių užduočių, kurios dažnai grindžiamos vienu teisingu atsakymu, kūrybinė veikla atveria erdvę įvairioms interpretacijoms ir požiūriams.

Ši darbo forma skatina mokinių savigarbą. Kai mokiniai turi galimybę pristatyti savo idėjas, kurti meno kūrinius ar pristatyti savo darbus kitiems, jie patiria situaciją, kurioje vertinamas jų balsas ir požiūris. Ši patirtis gali būti ypač svarbi mokiniams, kurie susiduria su iššūkiais kitose savo ugdymo srityse.

Kūrybinė veikla leidžia mokiniams:

- atrasti savo interesus ir stipriąsias puses,
- jausti pasitenkinimą savarankiškai atliktu darbu,
- lavinti vaizduotę ir kūrybiškumą,
- išmokti saugiai reikšti emocijas ir nuomones.

Svarbus kūrybinio darbo mokykloje elementas yra sukurti atmosferą, kurioje mokiniai nebijotų klysti ar būti

vertinami vien tik pagal galutinį rezultatą. Veikloje, susijusioje su kultūrine raiška, ypač svarbus yra **kūrybinis procesas**, arba kelias, kurį mokinys nueina nuo idėjos iki įgyvendinimo.

Mokytojo vaidmuo – padėti mokiniams šiame procese užduodant klausimus, skatinant juos rasti savo sprendimus ir pripažįstant jų įdėtas pastangas.

Atsiliepimai turėtų būti sutelkti ne tik į rezultatą, bet ir į mokinio atsidavimą, kūrybiškumą ir darbo metodą.

Kūrybinė veikla gali būti įvairių formų – nuo meno, teatro ir muzikos iki pasakojimo, fotografijos, filmų ar socialinių projektų. Kiekviena iš šių formų suteikia mokiniams galimybę išreikšti save ir patirti, kad jų veiksmai yra svarbūs kitiems.

Taip pat verta sudaryti sąlygas mokiniams pristatyti savo darbus. Paroda, mokyklos renginys, projekto leidinys ar klasės pristatymas leidžia mokiniams pamatyti, kad jų darbai yra bendros mokyklos kultūros erdvės dalis.

Tokiu būdu mokinių kūrybiškumas tampa ne tik kultūrinės kompetencijos ugdymo būdu, bet ir svarbia

savigarbos stiprinimo priemone . Mokiniai išmoksta atpažinti savo potencialą, įgyja drąsos save išreikšti ir pradeda savo veiksmus vertinti kaip vertingą indėlį į mokyklos bendruomenę.

4. Įvairios raiškos formos kaip raktas į įtrauktį

Vienas iš svarbiausių įtraukiojo darbo elementų yra leisti mokiniams pasirinkti savo išraiškos formą. Tai gali apimti:

- piešimas, koliažas, erdvinis modelis,
- judesys, gestas, praktinis veiksmas,
- trumpas žodinis pareiškimas arba įrašas,
- fotografija, garsas, skaitmeninė forma,
- komandinis, o ne individualus darbas.

Dėl to mokinys nėra vertinamas per vieno dominuojančio įgūdžio prizmę, bet **gali parodyti savo supratimą ir patirtį jam prieinamu būdu** .

5. Darbo metodų ir tempo koregavimas

Darbas su mokiniiais, turinčiais įvairių mokymosi poreikių, reikalauja metodologinio lankstumo. Ugdant kultūrinę kompetenciją, tai, be kita ko, reiškia:

- diferencijuoti užduočių sudėtingumo lygį,
- galimybė dirbti individualiai arba komandoje,
- pratęsti įgyvendinimo veiksmų laiką,
- aiškos struktūros ir įskaitomi darbo etapai,
- vizualinė ir praktinė pagalba.

Labai svarbu, kad **kiekvienas studentas turėtų realią galimybę dalyvauti** , nepriklausomai nuo jo darbo tempo ar kompetencijos lygio.

6. Saugi atmosfera ir santykių vaidmuo

Kultūrinė raiška reikalauja iš mokinių drąsos – drąsos reikšti savo mintis, emocijas ir individualų požiūrį į pasaulį. Kad mokiniai galėtų užsiimti kūrybine veikla ir

dalytis savo idėjomis, labai svarbu klasėje sukurti saugią ir pasitikėjimo atmosferą.

Tai ypač svarbu dirbant su mokiniais, turinčiais įvairių mokymosi poreikių. Mokiniai labiau linkę įsitraukti į kūrybinę veiklą, kai jaučia, kad su jų idėjomis elgiamasi gerbiaut, o mokymosi procesas nėra susijęs su vertinimo ar kritikos baime.

Saugi edukacinė erdvė pirmiausia grindžiama:

- priėmimas ir abipusė pagarba,
- vengiant palyginimų ir pernelyg didelės konkurencijos,
- vertinant studento pastangas ir atsidavimą, o ne tik galutinį rezultatą,
- aiškios ir skaidrios bendravimo klasėje taisyklės.

Tokioje atmosferoje studentai gali laisvai eksperimentuoti, užduoti klausimus ir imtis kūrybinių idėjų, nebijodami suklysti. Tai suteikia jiems erdvės plėtoti savo idėjas ir palaipsniui ugdyti pasitikėjimą savimi.

Santykiai klasėje taip pat vaidina svarbų vaidmenį. Tiek mokytojo ir mokinio, tiek bendraamžių santykiai tiesiogiai

veikia tai, ar mokiniai jaučiasi bendruomenės dalimi ir nori užsiimti veikla, kuriai reikalingas asmeninis įsitraukimas.

Mokytojas, kuriantis santykius, pagrįstus dialogu, pasitikėjimu ir dėmesingumu mokinių poreikiams, sukuria palankias sąlygas aktyviam dalyvavimui mokymosi procese. Tokioje erdvėje kūrybinė veikla tampa ne tik kultūrinės kompetencijos ugdymo priemone, bet ir būdu kurti santykius, tarpusavio supratimą ir priklausymo mokyklos bendruomenei jausmą.

7. Atsiliepimai vietoj vertinimo

Dirbant su mokiniais, turinčiais įvairių ugdymosi poreikių, **grįžtamasis ryšys yra ypač svarbus**, nes jis:

- rodo, ką mokinys padarė gerai,
- pabrėžia pažangą ir įsipareigojimą,
- skatina imtis tolesnių veiksmų,
- nelygina studentų tarpusavyje.

Vertinimas, ypač už mokinių saviraišką, gali riboti motyvaciją ir saugumo jausmą. Kita vertus, grįžtamasis ryšys skatina augimą ir refleksiją.

8. Komandinis darbas ir mokymasis vieniems iš kitų

Grupėse vykdoma kultūrinė veikla skatina:

- abipusis studentų palaikymas,
- mokantis vieniems iš kitų,
- socialinių kompetencijų ugdymas,
- įskaitant mokinius su skirtingais gebėjimais.

Įvairiapusė komanda tampa erdve, kurioje kiekvienas studentas atsineša savo išteklius ir patirtį.

9. Studentų refleksijos svarba

Nepriklausomai nuo veiklos formos, pagrindinis elementas yra mokinių refleksija apie savo patirtį. Tai gali būti:

- pokalbiai,
- trumpas rašytinis arba vaizdinis pareiškimas,
- simbolis, ženklas, spalva,
- pasirinkdamas ir pateisindamas savo sprendimus.

Refleksija leidžia mokiniui **suvokti savo raidą**, o mokytojui – geriau suprasti mokinio poreikius ir galimybes.

Dėžutė: Dažniausios klaidos

Dirbant su mokiniais, turinčiais įvairių ugdymosi poreikių

ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

✗ 1. Lūkesčių mažinimas, užuot pritaikius darbo metodus

Adaptacija nereiškia kompetencijos tikslų atsisakymo, bet reiškia jų siekimo kelio pakeitimą.

✗ 2. Vienos saviraiškos formos primetimas visiems mokiniams

Vienoda darbo forma riboja skirtingų gebėjimų ir mokymosi stilių mokinių dalyvavimo galimybes.

✗ 3. Pernelyg didelis mokinio saugojimas nuo iššūkių

Pernelyg atsargus požiūris atima iš mokinio galimybę tobulėti, jaustis savarankišku ir pasiekti sėkmės.

✗ 4. Susitelkimas vien į sunkumus

Dėmesys trūkumams, o ne ištekliams, mažina mokinių motyvaciją ir savigarbą.

✗ 5. Mokinių lyginimas tarpusavyje

Palyginimai sustiprina nepilnavertiškumo jausmą ir apsunkina saugios atmosferos kūrimą.

✗ 6. Vertiname išraiškas, užuot teikę atsiliepimus

Vertinimas gali trukdyti studentui išreikšti save ir kūrybiškai rizikuoti.

✗ 7. Laiko trūkumas studentų refleksijai

Veiksmai be diskusijos ir apibendrinimo neveda prie pažangos ir vystymosi suvokimo.

💡 *Įtraukimo patarimas:*

Jei studentas gali pasirinkti veiksmo formą, darbo tempą ir išraiškos būdą,

jo realaus dalyvavimo tikimybė gerokai padidėja .

Langelis: Geroji praktika

Dirbant su mokiniais, turinčiais įvairių ugdymosi poreikių ugdant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

✓ 1. Aiškus tikslas – lankstus kelias jam pasiekti

Mokytojas visiems mokiniams kelia tą patį kompetencijos tikslą, tačiau leidžia naudoti skirtingus būdus jį pasiekti.

✓ 2. Studento pasirinkta išraiškos forma

Mokinys gali nuspręsti, ar išreikšti savo supratimą vaizdais, judesiu, žodžiais, praktine veikla ar skaitmenine forma.

✓ 3. Darbas su studentų ištekliais

Mokytojas pastebi ir stiprina mokinio stipriasias puses, laikydamas jas tolesnio tobulėjimo atspirties tašku.

✓ 4. Saugi ir palaikanti atmosfera

Sukurama erdvė, kurioje mokinys turi teisę klysti, eksperimentuoti ir dirbti savo tempu.

✓ 5. Maži žingsneliai ir aiški veiklų struktūra

Užduotys suskirstytos į etapus, aiškiai aprašytos ir nuspėjamos, o tai padidina saugumo ir efektyvumo jausmą.

✓ 6. Atsiliepimai vietoj vertinimų

Mokinys gauna informaciją apie tai, ką jam sekėsi gerai, ties kuo dar gali tobulėti ir kokią pažangą jis padarė.

✓ 7. Bendradarbiavimas su kolegomis

Darbas poromis ir komandomis suteikia galimybę mokytis abipusiai, teikti paramą ir natūraliai įtraukti skirtingus gebėjimus turinčius mokinius.

✓ 8. Nuolatinis studentų refleksijos buvimas

Kiekviena veikla baigiama pokalbiu, simboliu, trumpu teiginiu ar kita savo patirties apmąstymo forma.

🔗 Sustokite ir patikrinkite

V skyrius. Darbas su mokiniiais, turinčiais įvairių ugdymosi poreikių

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas refleksijos testas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Ugdant mokinių, turinčių įvairių ugdymosi poreikių, „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijas, pirmiausia reikia:

- ☐ reikalavimų mažinimas
- ☐ pritaikant darbo formas ir metodus, išlaikant tikslus
- ☐ kūrybinės veiklos ribojimas
- ☐ naudojant vienodas vertinimo priemones

2. Didžiausia kultūrinės veiklos vertė įtraukiajame ugdyme yra:

- ☐ greitai pasiekti rezultatų
- ☐ gebėjimą pasirinkti išraiškos formą ir mokinio veiksmų laisvės jausmą
- ☐ pagrindinės mokymo programos įgyvendinimas
- ☐ mokinių pasiekimų palyginimas

3. Viena iš dažniausių klaidų dirbant su įvairių poreikių turinčiais mokiniais yra:

- ☐ metodų diferencijavimas
- ☐ mokinio raiškos vertinimas pažymiu
- ☐ komandinis darbas
- ☐ darbo valandų pratęsimas

2 uždutis. Mokytojo savęs vertinimas – mano metodas

Pažymėkite teiginius, kurie atitinka jūsų praktiką:

- ☐ Leidžiu mokiniams pasirinkti savo išraiškos formą
- ☐ Dirbu su mokinio ištekliais, o ne tik su sunkumais
- ☐ Koreguoju užduočių tempą ir struktūrą
- ☐ Kuriu saugią atmosferą, kuri skatina saviraišką
- ☐ Vietoj vertinimo naudoju atsiliepimus

Nepažymėti langeliai žymi sritis, kurias reikia toliau tobulinti.

3 užduotis. Atvejo analizė – praktinė refleksija

Pagalvokite apie mokinį arba mokinių grupę, turinčią įvairių mokymosi poreikių.

Užbaigta:

- Kokią išraiškos formą jie renkasi dažniausiai?
-
- Kas jiems ypač padeda išlikti įsitraukusiems?
-
- Ką galėčiau pakeisti savo darbe, kad geriau juos palaikyčiau?
-

4 užduotis. Klaidų šalinimas – sąmoningas pokytis

Pasirinkite veiklas, **kurias norite apriboti arba pašalinti** :

- ☐ Mokinių lyginimas tarpusavyje
- ☐ Pernelyg didelis mokinio protekcionizmas nuo iššūkių
- ☐ Vienos išraiškos formos primetimas
- ☐ Dėmesys deficitui, o ne ištekliams

Taško žymėjimas yra pirmas žingsnis norint pakeisti.

5 užduotis. Perkėlimas – pasiruošimas kitam skyriui

Kaip galite taikyti darbo su mokiniais, turinčiais įvairių mokymosi poreikių, principus

vertinant **ir stebint kultūrinių kompetencijų ugdymą ?**

.....
.....

Metodologinė pastaba

Peržiūros užduotys:

- sustiprinti mokytojo refleksiją apie savo praktiką,
- skatinti įtraukų požiūrį į mokinius,
- pasiruošti sąmoningam vertinimui, kuris palaiko vystymąsi.

 Galiojimas po V skyriaus įsigaliojimo:

- suprantate įtraukų kultūrinės kompetencijos pobūdį,
- galite pritaikyti savo metodus nemažinant savo tikslų,
- sąmoningai remiate kiekvieno mokinio tobulėjimą.

VI skyrius. Kompetencijas ugdančių užsiėmimų ir edukacinių veiklų scenarijai „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

6.1. Scenarijų vaidmuo ugdant kultūrines kompetencijas

Pamokų planai ir edukacinė veikla suteikia svarbią paramą mokytojams kasdieniame darbe klasėje. Jie tarnauja kaip praktinis tiltas tarp teorinių apmąstymų apie „**Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos**“ kompetenciją ir realių mokymo situacijų klasėje.

Jų užduotis – ne tik suplanuoti tolesnius pamokos etapus, bet svarbiausia – sukurti edukacinę erdvę, kurioje mokiniai galėtų aktyviai dalyvauti kultūros pažinimo procese. Tai reiškia, kad reikia kurti veiklas, kurios įtrauktų mokinius pažintiniu, emociniu ir socialiniu požiūriu.

Kultūrinių kompetencijų ugdymo pamokų planuose daugiausia dėmesio skiriama ne tiek žinių apie kultūrą perteikimui, kiek mokinių įgalinimui:

- patirti kultūrą įvairiomis formomis,

- interpretuojant tekstuose, vaizduose ir socialinėje veikloje esančias reikšmes,
- reikšti savo emocijas, nuomones ir apmąstymus,
- atrasti ryšius tarp vietos, nacionalinės ir Europos kultūros.

Taikant šį metodą, mokiniai nėra tik informacijos gavėjai. Jie tampa aktyviais ugdymo proceso dalyviais – stebi, analizuoja, diskutuoja, kuria ir pristato savo idėjas.

Žemiau pateikti pavyzdžiai rodo, kad **„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas** gali vykti įvairiuose dalykuose ir įvairiais ugdymo lygmenimis. Kiekvienas mokytojas, nepriklausomai nuo savo srities, gali įtraukti kultūrinę refleksiją į savo mokymą.

Scenarijai neturėtų būti traktuojami kaip griežtos formulės. Jų vaidmuo – įkvėpti mokytojus kurti savo mokymosi situacijas, pritaikytas mokinių poreikiams ir mokyklos aplinkos specifikai.

6.2. Pavyzdiniai pamokų planai ir veiklos

1 scenarijus – lenkų kalba

Tema: „Literatūra kaip patirties balsas“

Kompetencijos tikslas:

Ugdyti gebėjimą interpretuoti literatūros tekstus kaip kultūros elementą ir reikšti savo emocijas bei nuomones.

Užsiėmimų eiga:

1. Temos įvadas.

Mokytojas pateikia trumpą literatūrinio teksto fragmentą (pvz., eilėraštį, apsakymą ar romano ištrauką), kuriame nagrinėjama universali patirtis – draugystė, augimas, laisvė ar atmintis.

2. Skaitymas ir pirmieji įspūdžiai:

mokiniai perskaito tekstą ir pasidalija savo pirminiais apmąstymais. Mokytojas skatina juos atsakyti į šiuos klausimus:

- Kas patraukė tavo dėmesį?
- Kokias emocijas sukelia tekstas?
- Ką tai jums primena?

3. Interpretacinis pokalbis

Kartu su mokiniais mokytojas analizuoja tekste

esančias reikšmes – simbolius, metaforas ir kultūrinį kontekstą.

4. Studentų išraiškos forma

Studentai pasirenka vieną iš savo apmąstymų išraiškos formų:

- piešinys, įkvėptas teksto,
- trumpas žodinis pareiškimas,
- metafora, apibūdinanti pagrindinę kūrinio idėją.

5. Santrauka

Pokalbis apie tai, kaip literatūra padeda suprasti žmonių patirtis ir apmąstyti savo gyvenimą.

2 scenarijus – istorija

Tema: „Praeities pėdsakai mūsų aplinkoje“

Kompetencijų tikslas:

Ugdyti kultūros paveldo, kaip vietos ir socialinio tapatumo elemento, suvokimą.

Užsiėmimų eiga:

1. Įvadas

Mokytojas pateikia vietos istorinių vietų (pvz., paminklų, pastatų, memorialų) nuotraukas.

2. Vizualinių šaltinių analizė.

Mokiniai dirba grupėse ir atsako į šiuos klausimus:

- Kokią istoriją galėtų papasakoti ši vieta?
- Kodėl ji svarbi bendruomenei?

3. Diskusija klasėje.

Pokalbis apie tai, kaip praeitis veikia šiuolaikinę vietos bendruomenės tapatybę.

4. Mokinių užduotis

Mokiniai parengia trumpą pristatymą apie pasirinktą vietą savo mieste.

3 scenarijus – Matematika

Tema: „Matematika architektūroje ir mene“

Kompetencijos tikslas:

Atpažinti matematikos ir kultūros ryšius.

Užsiėmimų eiga:

1. Architektūros ir meno pavyzdžių, naudojant simetriją ir proporcijas, pristatymas.
2. Geometrinių raštų ir išdėstymo analizė.
3. Panašių elementų paieška mokinių aplinkoje.
4. Sukurkite savo geometrinius raštus, įkvėptus meno.

4 scenarijus – IT

Tema: „Skaitmeninė istorija apie vietą, kurioje gyvenu“

Kompetencijų tikslas:

Kūrybinės kultūrinės raiškos ugdymas naudojant skaitmeninius įrankius.

Užsiėmimų eiga:

1. Pokalbis apie tai, kokios vietos yra svarbios vietos bendruomenei.
2. Medžiagų (nuotraukų, aprašymų, įrašų) rinkimas.
3. Skaitmeninės prezentacijos ar trumpametražio filmo kūrimas.
4. Projekto pristatymas ir diskusija apie vietos paveldo svarbą.

5 scenarijus – muzika

Tema: „Muzika kaip kultūros kalba“

Kompetencijos tikslas:

atpažinti muziką kaip kultūrinės raiškos formą.

Užsiėmimų eiga:

1. Klausantis ištraukų iš skirtingų kultūrų dainų.

2. Pokalbis apie muzikos sukeltas emocijas.

3. Bandytas atpažinti įvairioms muzikinėms tradicijoms būdingus elementus.

6 scenarijus – vaizduojamieji menai

Tema: „Kultūriniai motyvai mene“

Kompetencijos tikslas:

Sąmoningas kultūrinių simbolių ir motyvų naudojimas savo kūryboje.

Užsiėmimų eiga:

1. Regioninių ar Europos tradicijų įkvėpto meno pavyzdžių pristatymas.
2. Simbolių ir modelių analizė.
3. Kurti savo kūrinius, įkvėptus pasirinkto kultūrinio motyvo.

7 scenarijus – Kūno kultūra

Tema: „Judėjimas kaip išraiškos forma“

Kompetencijos tikslas:

Suprasti kūną ir judesį kaip kultūros elementą.

Užsiėmimų eiga:

1. Pažintis su įvairiomis šokių tradicijomis.
2. Mokyti paprastų judesių sistemų.
3. Pokalbis apie emocijas ir judesio žinutę.

8 scenarijus – Chemija

Tema: „Chemija kasdienėse kultūrinėse praktikose“

Kompetencijos tikslas:

Mokslo, kaip kasdienio gyvenimo kultūros elemento, suvokimas.

Užsiėmimų eiga:

1. Cheminių procesų, vykstančių virtuvėje ar amatininkystėje, analizė.
2. Paprasti eksperimentai, rodantys cheminius pokyčius.
3. Diskusija apie mokslo vaidmenį kultūros ir technologijų vystymesi.

9 scenarijus – popamokinė veikla

Tema: „Tradicijos ir vietos tapatybė“

Kompetencijos tikslas:

Ryšių su gyvenamosios vietos kultūra kūrimas.

Studentų veikla:

- susitikimai su vietos bendruomenės atstovais,
- su regiono tradicijomis susiję seminarai,
- vietos istorijos dokumentavimas (nuotraukos, įrašai, interviu).

10 scenarijus – Tarpdisciplininis projektas

Tema: „Kultūra – bendras Europos paveldas“

Kompetencijų tikslas:

Ugdyti kultūrų atvirumą ir kultūrų dialogą.

Studentų veikla:

- projektinis darbas komandose,
- skirtingų šalių kultūros elementų pristatymas, • bendradarbiavimas su užsienio partneriais, • bendro pristatymo ar mokyklos renginio rengimas.

6.3. Geroji praktika, sukaupta mokytojų mobilumo metu (10 pavyzdžių)

1. Kultūra kaip patirtis, o ne apibrėžimas

- 2. Aktyvus studento, kaip interpretuotojo ir kūrėjo, vaidmuo**
- 3. Dalyko turinio susiejimas su kultūriniu kontekstu**
- 4. Vietos paveldo naudojimas kaip atspirties taškas**
- 5. Įvairios išraiškos formos – žodžiai, vaizdai, judesys, garsas**
- 6. Apmąstymas po veiksmo yra privalomas elementas**
- 7. Studentų bendradarbiavimas vietoj individualių pristatymų**
- 8. Saugi erdvė reikšti nuomonę ir emocijas**
- 9. Atvirumas studentų interpretacijoms, nėra „vieno teisingo atsakymo“**
- 10. Vietinės kultūros sujungimas su europine perspektyva**

6.4. Metodologinis komentaras

Pateikti scenarijai ir geroji praktika rodo, kad kompetencija

„Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“:

- nėra priskirtas vienam dalykui,
- efektyviausiai vystosi veiksmo,
- reikalauja apmąstymų ir dialogo,

- stiprina studento subjektyvumą.

🔗 Sustokite ir patikrinkite

VI skyrius. Pamokų planai ir edukacinė veikla

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas testas)

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą.

1. Pateiktų scenarijų tikslas pirmiausia yra:
 - ☐ teikiant paruoštas pamokas peržiūrai
 - ☐ įkvepiant mokytojus kurti savo veiklas
 - ☐ vieno dalyko baigimas
 - ☐ darbo metodų standartizavimas
2. Kompetencija „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ scenarijuose ugdoma:
 - ☐ teikiant informaciją apie kultūrą
 - ☐ studentų patirtis, interpretacija ir raiška
 - ☐ darbo rezultatų vertinimas
 - ☐ enciklopedinio turinio diegimas
3. Geroji mokytojų mobilumo metu sukaupta praktika rodo, kad:
 - ☐ tik meninė veikla ugdo kultūrinę kompetenciją
 - ☐ bet kuris dalykas gali jį lavinti

- ☐ veikla turi būti konkurencingo pobūdžio
- ☐ Studentų refleksija nebūtina

2 užduotis. Scenarijaus analizė – mokytojo refleksija

Atsakyti trumpai:

1. Kuris iš pateiktų scenarijų yra artimiausias jūsų praktikai? Kodėl?
2. Kuris scenarijus jums buvo labiausiai įkvepiantis arba naujas?
3. Kokius elementus (metodus, darbo formas, refleksijos būdus) norėtumėte perkelti į savo pamokas?

3 užduotis. Nuo įkvėpimo iki veiksmų (praktinė užduotis)

Pasirinkite vieną iš pateiktų scenarijų ir atlikite jį:

Savo darbe šį scenarijų galiu panaudoti taip:

- Pakeisiu temą į:
.....
- Aš pritaikysiu išraiškos formą mokiniams:
.....
- Studentų refleksiją planuosiu tokia forma:
.....

4 užduotis. Gera praktika – sąmoningas pasirinkimas

Iš 10 pateiktų gerosios praktikos pavyzdžių pasirinkite tuos, kurie:

- **jau naudojate ,**
- **norite sustiprinti ,**
- **norite įeiti pirmą kartą .**

Trumpai aprašykite vieną praktiką, kurią laikote esmine savo darbe:

.....
.....

5 užduotis. Pasirengimas baigiamajam darbui

Remiantis scenarijais ir geriausia praktika, atsakykite:

Kokio tipo scenarijus (pamoka, popamokinė veikla, projektas, aplinkosaugos veikla)?

Ar norite parengti mokymo paketą kaip **baigiamąjį darbą** ?

.....
.....

Metodologinė pastaba

Peržiūros užduotys:

- remti refleksiją ir žinių perkėlimą į praktiką,
- parengti mokytojus savarankiškai planuoti veiklas,
- didinti „Erasmus+“ projekto rezultatų tvarumą.

📌 **Galiojimas po VI skyriaus:**

- galite analizuoti scenarijus pagal kompetencijų tikslus,
- sąmoningai pritaikote gerąją praktiką savo kontekstui,
- esate pasiruošę sukurti savo scenarijų.

VII skyrius . „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymo vertinimas ir stebėsena**

1. Kodėl kultūrinių kompetencijų vertinimas yra būtinas ir įmanomas?

Kartais manoma, kad „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetenciją sunku įvertinti. Taip yra dėl įsitikinimo, kad mokinių raiška yra subjektyvi ir neišmatuojama. Iš tikrųjų **vertinama ne pati raiška** , o **mokymosi procesas** , mokinių įsitraukimas, patirties interpretavimo būdas ir gebėjimas reflektuoti.

Vertinimas atlieka šias funkcijas:

- remti mokinių tobulėjimą,
- informacija mokytojams,
- diagnostika mokyklai,
- įrodymai, gauti įgyvendinant „Erasmus+“ projektą.

2. Kas vertinama ugdant kultūrinę kompetenciją?

Vertinimo procese verta sutelkti dėmesį į elementus, kuriuos galima stebėti ir apibūdinti:

- **studentų įsitraukimas** į kultūrinę veiklą,
- **gebėjimas interpretuoti** kultūros reiškinius,
- studento naudojamų **išraiškos formų įvairovė** ,
- **savo patirties apmąstymas** ,
- **progresas laikui bėgant** , o ne vienkartinis poveikis.

Toks požiūris leidžia išvengti subjektyvaus vertinimo ir studentų lyginimo tarpusavyje.

3. Vertinimo metodai, atitinkantys kompetencijų pobūdį

Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos ugdymui reikalingi **kokybiniai vertinimo metodai** , kurie palaiko mokymosi procesą:

- **studentų veiklos** (individualios ir komandinės) stebėjimas,
- **mokinių refleksijos kortelės** ,
- **savęs vertinimas ir kolegų vertinimas** ,
- **studentų portfolio** (darbai, nuotraukos, veiklų aprašymai),
- **santraukinis interviu** .

Šie metodai leidžia mums fiksuoti pokyčius ir raidą laikui bėgant, o ne tik galutinį rezultatą.

4. Grįžtamasis ryšys kaip pagrindinis vertinimo elementas

Remiantis švietimo tyrimais, grįžtamasis ryšys yra vienas iš galingiausių veiksmų, darančių įtaką mokymuisi. Kultūrinės kompetencijos kontekste grįžtamasis ryšys turėtų:

- kalbėti apie procesą, o ne tik apie poveikį,
- pabrėžti pažangą ir įsipareigojimą,
- nurodyti galimas tolesnės plėtros kryptis,

- būti suformuluotas palaikančia kalba.

Vertinimas gali papildyti, bet neturėtų pakeisti grįžtamojo ryšio.

5. Kompetencijų ugdymo stebėjimas laikui bėgant

„Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymas yra ilgalaikis procesas, kuris ne visada duoda iš karto matomų rezultatų. Mokinio mąstymo, kultūrinio jautrumo ir noro reikšti save pokyčiai vyksta palaipsniui ir užtrunka. Todėl sistemingas šios kompetencijos ugdymo stebėjimas yra svarbus mokytojo darbo elementas.

Stebėsena nėra vienkartinis vertinimas, o **informacijos apie mokinio pažangą rinkimas laikui bėgant**. Tai leidžia mokytojams nustatyti pokyčius, kurie dažnai nėra iš karto pastebimi, bet yra reikšmingi mokinio tobulėjimui.

Stebėsenos procesas, be kita ko, gali apimti:

- studentų refleksijų, suformuluotų projekto ar užsiėmimų ciklo pradžioje ir pabaigoje, palyginimas,

- mokinio saviraiškos būdų pokyčių analizė, pvz., meno kūrinuose, žodiniuose pareiškimuose ar projektinėje veikloje,
- stebint savarankiškumo, iniciatyvumo ir drąsos reiškiant savo nuomonę augimą,
- Mokinių veiklos ir jos poveikio dokumentavimas užrašų, nuotraukų, portfolio ar projektų įrašų forma.

mokinio portfolio , kuriame renkami darbai, apmąstymai ir dokumentai apie edukacinių projektų metu atliktą veiklą, sukūrimas . Toks portfolio leidžia tiek mokiniui, tiek mokytojui holistiniu požiūriu matyti tobulėjimo procesą.

Sisteminimas kompetencijų ugdymo stebėjimas leidžia mokytojams geriau planuoti būsimą edukacinę veiklą. Tai taip pat leidžia jiems pritaikyti savo mokymo metodus mokinių poreikiams ir stiprinti sritis, kurias reikia toliau tobulinti.

Dėl to mokykla gali vykdyti **sąmoningą ir nuoseklią kultūrinių kompetencijų ugdymo politiką** , pagrįstą mokinių realių poreikių stebėjimu, o ne tik individualių veiklų įgyvendinimu.

6. Studento vaidmuo vertinimo procese

Ugdant „**Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos**“ **kompetenciją** , ypač svarbus aktyvus mokinio vaidmuo vertinant savo veiklą. Mokiniai neturėtų būti vien mokytojo teikiamo grįžtamojo ryšio gavėjai. Labai svarbu, kad jie turėtų galimybę apmąstyti savo patirtį ir dalyvauti vertinimo procese.

Toks požiūris skatina atsakomybę už savo mokymąsi ir stiprina mokinių savarankiškumo jausmą. Tai leidžia jiems pradėti suvokti savo veiksmus kaip svarbų asmeninio tobulėjimo elementą, o ne tiesiog užduotį, kurią reikia atlikti klasėje.

Mokyklos praktikoje tai, be kita ko, reiškia:

- įtraukiant studentą į **savęs vertinimo procesą** ,
- skatinant formuluoti savo apmąstymus apie atliktus veiksmus,
- užduoti klausimus, kurie skatina apmąstyti mokymosi patirtį,
- leidžiant studentams pasirinkti savo darbo apibendrinimo formą.

Refleksyvūs klausimai gali būti, pavyzdžiui:

- ko mokinys išmoko projekto metu,
- kas jam buvo įdomiausia ar įkvepianti,
- su kokiais sunkumais jis susidūrė dirbdamas,
- kokios naujos idėjos ar interesai atsirado dėl atliktų veiksmų.

Taip pat svarbu leisti studentams pristatyti savo darbus įvairiais formatais. Tai gali būti pristatymas, trumpas žodinis pareiškimas, rašytinė refleksija, vaizdinis darbas arba skaitmeninė medžiaga. Ši įvairovė leidžia studentams pasirinkti formatą, kuris geriausiai atitinka jų minčių ir emocijų išreiškimo būdą.

Įtraukiant studentus į vertinimo procesą, puoselėjama dialogu ir bendradarbiavimu grįsta mokymosi kultūra. Studentai išmoksta atpažinti savo pažangą, vertinti į darbą įdėtas pastangas ir sąmoningai planuoti būsimą tobulėjimą.

Dėl to vertinimo procesas nebėra tik mokyklos vertinimo elementas, bet tampa **įrankiu, palaikančiu refleksiją, tobulėjimą ir sąmoningą mokinių dalyvavimą mokymosi kultūroje** .

7. Vertinimas mokytojo ir mokyklos lygmenimis

Vertinimas taip pat apima:

- naudojamų metodų veiksmingumas,
- mokytojų bendradarbiavimo kokybė,
- mokyklos veiklos darna,
- kultūrinės veiklos poveikis mokyklos klimatui.

Vertinimo išvados turėtų būti panaudotos mokyklos darbui tobulinti ir tolesnei edukacinei veiklai planuoti.

8. Vertinimas kaip „Erasmus+“ projekto tvarumo elementas

„Erasmus+“ projekto kontekste vertinimas atlieka ne tik diagnostinį, bet, svarbiausia, strateginį vaidmenį – tai priemonė, leidžianti įvertinti, kiek projektas prisideda prie faktinio studentų ir mokytojų kompetencijų ugdymo bei įdiegtų pokyčių tvarumo.

Gerai suplanuotas vertinimas leidžia mokyklai ir projekto komandai parodyti, kad projektas davė apčiuopiamos naudos. Jis apima:

- **Pasiekti užsibrėžtus tikslus** – patikrinti, ar edukacinė veikla paskatino mokinių „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymą,

didino jų aktyvumą, kūrybiškumą ir kultūrinį sąmoningumą.

- **Gerosios praktikos perdavimas** – analizė, kaip užsienio mokytojų mobilumo metu įgyvendinti pasiteisinę sprendimai buvo įdiegti kasdieniame mokyklos darbe ir kaip juos gali naudoti kiti mokytojai.
- **Rezultatų tvarumas** – vertinimas leidžia mums įvertinti, ar nauji darbo metodai, mokymo priemonės ir pamokų planai toliau naudojami pasibaigus projektui, tapdami nuolatinio ugdymo praktikos elementu.
- **Tikrasis projekto poveikis mokyklai ir mokiniams** – stebimi mokyklos darbo kultūros pokyčiai, mokytojų bendradarbiavimo būdas, mokinių įsitraukimo lygis ir jų kultūrinis sąmoningumas.

Be to, vertinimas padeda nustatyti sritis, kurias reikia toliau tobulinti ir modifikuoti veiklas. Sistemingas **mokinių pažangos stebėjimas, rezultatų dokumentavimas ir mokytojų refleksijų analizė**

leidžia sukurti nuoseklią kultūrinių kompetencijų ugdymo strategiją, kuri tęsiasi ir po projekto pabaigos.

Praktiškai tai reiškia, kad vertinimas tampa **įrankiu, skirtu nuolat stiprinti švietimo kokybę**, suteikiančiu mokyklai galimybę:

- sąmoningas tolesnės plėtros veiklos planavimas,
- dalijimasis patirtimi ir geraja praktika partnerių mokyklų tinkle,
- kuriant refleksijos ir mokymosi kultūrą tarp mokytojų ir mokinių,
- dokumentuojant projekto sėkmes ir poveikį mokyklai ir vietos bendruomenei.

Todėl vertinimas nebėra tik formalus projekto reikalavimas ir tampa neatsiejama mokymo proceso bei mokyklos strateginės plėtros dalimi, užtikrinančia **ilgalaikę „Erasmus+“ rezultatų vertę ir tvarumą**.

Dėžutė: Dažniausios klaidos

Vertinant kompetenciją „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

✗ 1. Vertinti poveikį, o ne procesą

Koncentruojantis vien į studento galutinį produktą (darbą, pristatymą, pasirodymą), praleidžiamas svarbiausias elementas – tobulėjimas, refleksija ir įsitraukimas.

✗ 2. Bandymas objektyviai „išmatuoti“ išraišką

Mokinių raiškos negalima standartizuoti. Bandymai ją vertinti veda prie supaprastinimo ir atgrasymo.

✗ 3. Mokinių lyginimas tarpusavyje

Kultūrinės kompetencijos vertinimas turėtų būti susijęs su konkretaus mokinio pažanga, o ne su kitų pasiekimais.

✗ 4. Aiškių sėkmės kriterijų trūkumas

Mokinys turėtų žinoti, *kas* stebima ir *kodėl*, *ir ką* apima jo tobulėjimas.

✗ 5. Grįžtamojo ryšio pakeitimas vertinimu

Vertinimas nesuteikia studentui informacijos, reikalingos tolesniam tobulėjimui.

✗ 6. Vienkartinis vertinimas vietoj stebėsenos

Viena santrauka nerodo pokyčių laikui bėgant ir nepalaiko mokymosi proceso.

✗ 7. Mokinio balso ignoravimas

Mokinio savęs vertinimo ir refleksijos stoka riboja jo atsakomybės už savo tobulėjimą jausmą.

💡 *Vertinimo patarimas:*

Jei vertinimas padeda studentui atsakyti į klausimus:

„Ko išmokau?“ „Kaip aš augau?“ „Ką galiu daryti toliau?“

– tai reiškia, kad ji atlieka savo vystymosi funkciją.

Langelis : Geroji „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos vertinimo praktika

✓ **1. Vertinimas kaip mokymosi, o ne kontrolės elementas**

Vertinimas yra integruotas į mokymo procesą ir padeda mokiniams tobulėti per refleksiją ir grįžtamąjį ryšį.

✓ **2. Aiškūs sėkmės kriterijai, suformuluoti studento kalba**

Mokinys žino, koks yra veiklos tikslas ir kokie jo darbo elementai bus stebimi (pvz., įsitraukimas, refleksija, interpretacija).

✓ **3. Susitelkite į pažangą, o ne į palyginimus**

Vertinimas yra susijęs su konkretaus mokinio raida laikui bėgant, o ne su kitų mokinių rezultatais.

✓ **4. Įvairūs informacijos rinkimo metodai**

Stebėjimai, refleksijos kortelės, portfolio, pokalbiai ir savęs vertinimas naudojami įvairiems kompetencijos aspektams užfiksuoti.

✓ **5. Nuolatinis grįžtamasis ryšys**

Mokinys gauna informaciją apie tai, ką jam pavyko padaryti gerai, kas pasikeitė ir kokie gali būti kiti žingsniai.

✓ **6. Aktyvus studento vaidmuo vertinime**

Mokinys dalyvauja savęs vertinime ir kartu kuria savo tobulėjimo refleksiją.

✓ **7. Dokumentuokite procesą, o ne tik rezultatus**

Nuotraukos, užrašai, mokinių pasisakymai ir veiklų aprašymai sukuria kompetencijų raidos laikui bėgant vaizdą.

✓ **8. Vertinimo rezultatų panaudojimas planuojant tolesnius veiksmus**

Vertinimo išvados daro įtaką vėlesniems mokymo ir organizaciniais sprendimams.

💡 *Metodologinis patarimas:*

Geras „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos įvertinimas **stiprina mokinių motyvaciją ir gerina mokytojo darbo kokybę**.

Kompetencijų vertinimo įrankiai „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“

1 įrankis. Studentų vertinimas (savęs vertinimas)

(refleksijos forma – po pamokos / projekto / kultūrinės veiklos)

Studento vardas ir pavardė (nebūtina):

.....

Veiksmo tipas: ☐ pamoka ☐ projektas ☐ popamokinė veikla ☐ veikla už mokyklos ribų

1. Mano patirtis

Prašome nurodyti, kiek sutinkate su šiais teiginiais:

- ☐ Supratau, apie ką buvo veikla
- ☐ Turėjau galimybę išreikšti savo mintis ar emocijas
- ☐ Galėjau pasirinkti, kaip save išreikšiu (žodžiu, vaizdu, judesiu ir pan.)
- ☐ Jaučiausi saugiai išreikšdama savo nuomonę

2. Kas man buvo svarbu?

Užbaikite sakinį:

Šią veiklą labiausiai prisiminsiu, nes

.....
.....

3. Ką sužinojau apie kultūrą, save ar kitus?

.....
.....

4. Mano atspindys

- ☐ Ši veikla man buvo nauja
- ☐ Mane įkvėpė
- ☐ Tai privertė mane susimąstyti
- ☐ Norėčiau matyti daugiau panašių veiklų

2 įrankis. Stebėtojo vadovaujamas vertinimas

(mokytojas, mokytojas iš kitos mokyklos, projekto partneris)

Stebėta veikla/veiklos:

.....

Data:

1. Stebimi elementai (pažymėkite)

- ☐ Mokiniai aktyviai dalyvavo
- ☐ Buvo erdvės interpretacijai ir dialogui
- ☐ Mokiniai galėjo išreikšti save įvairiais būdais
- ☐ Buvo suplanuota apmąstymų akimirka
- ☐ Mokytojas veikė kaip moderatorius, o ne tik kaip vadovas

2. Kultūrinės kompetencijos ugdymo apraiškos

(kokybinis aprašymas)

.....

.....

3. Veiksmo stipriosios pusės

.....

.....

4. Rekomendacijos / plėtros pasiūlymai

.....

.....

3 įrankis. Studento savęs vertinimo lapas

Parengta Vengoževo 2 pradinėje mokykloje, Perlių pradinėje mokykloje ir Vengielštyno pradinėje mokykloje

Kompetencija: Kultūrinis sąmoningumas ir raiška

Studentų instrukcijos

Mielas studente!

Šis darbalapis padės mums išsiaiškinti, **kaip jūs manote apie kultūrą, meną ir savo patirtį** mokykloje.

Čia nėra teisingų ar neteisingų atsakymų. Pasirinkite tą, kuris **artimiausias jūsų nuomonei**. Apklausa anoniminė.

I dalis. Mano patirtis kultūros srityje

Pasirinkite vieną atsakymą.

Pareiškimas	Tai p	Greičia u taip	Sunku pasakyti	Aš taip nemanu	N E
1. Dalyvauju kultūros renginiuose (pvz., parodose, koncertuose,	☐	☐	☐	☐	☐

spektakliuose)					
2. Man patinka žiūrėti į meno kūrinius arba apie juos mokytis.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Keliaudamas lankau su kultūra susijusias vietas.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Mane domina skirtingų šalių tradicijos ir papročiai.	☐	☐	☐	☐	☐

dalis . Raiška ir saviraiška

Pareiškimas	Taip	Greičiau taip	Sunku pasakyti	Aš taip nemanu	NE
5. Man patinka reikšti savo mintis ar emocijas (pvz., žodžiais, piešiniais, judesiu, muzika).	☐	☐	☐	☐	☐
6. Esu patenkintas savo kūrybiniais gebėjimais.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Mokyklos pamokų metu turiu	☐	☐	☐	☐	☐

galimybę išreikšti savo idėjas.					
---------------------------------------	--	--	--	--	--

dalis . Kultūra ir aš – apmąstymai

Pareiškimas	Taip	Greičiau taip	Sunku pasakyti	Aš taip nematau	NE
8. Mokyklos veikla padeda man geriau suprasti kultūrą.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Menas padeda man geriau suprasti save ir kitus žmones.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Manau, kad kultūra yra svarbi kuriant	☐	☐	☐	☐	☐

santykius tarp žmonių.					
------------------------	--	--	--	--	--

IV dalis. Klasės veiklos poveikis (pagrindinė nauja funkcija 2.0)

Pagalvokite apie **paskutinę mokyklos veiklą ar projektą**, kuriame dalyvavote .

Pareiškimas	Taip	Greičiau taip	Sunku pasakyti	Aš taip nematau	NE
11. Per pamokas galėjau išsakyti savo nuomonę.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Jaučiausi saugiai dalydamasis savo idėjomis.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Užsiėmimai paskatino mane naujai	☐	☐	☐	☐	☐

mąstyti apie kultūrą.					
14. Po šių užsiėmimų labiau domiuosi kultūra arba menu.	☐	☐	☐	☐	☐

dalis . Atviri klausimai (trumpa refleksija)

1. labiausiai įsiminė iš paskutinės su kultūra ar menu susijusios veiklos?

.....
.....

2. Kaip jums sekėsi save išreikšti šių užsiėmimų metu?

.....
.....

3. Ar yra kažkas, ką norėtumėte daryti dažniau tokiuose užsiėmimuose?

.....
.....

Metodologinė informacija

Lapas:

- Naudojamas **preliminariai ir galutinei diagnozei nustatyti** ;
- nagrinėja **studento požiūrį, patirtį ir apmąstymus** ,
- jis nėra skirtas vertinimui,
- papildo: mokytojo ir direktoriaus stebėjimas, refleksija.

Įrankis . Studento savęs vertinimo lapas

Sukurta Węgoževo 2-oje pradinėje mokykloje, Perlio pradinėje mokykloje ir Vengelštyno pradinėje mokykloje.

Studentų savęs vertinimo lapas

Pažymėkite kryželiu, kiek sutinkate su pateiktomis teiginiais - +
Mielas studente!

Norime išgirsti jūsų nuomonę apie kultūrą ir meną bei kokia jūsų patirtis su jais. Prašome atsakyti į klausimus pagal savo nuomonę. Jūsų atsakymai yra anonimiški.

		Tai p	N E	Sunku pasaky ti
1.	Ar dažnai lankotės kultūros renginiuose, tokiuose kaip parodos, koncertai ar spektakliai?			
2.	Ar jums patinka apžiūrinėti paveikslus, skulptūras ar kitus meno kūrinius?			
3.	Ar esate patenkintas savo meniniais gebėjimais ir įgūdžiais (pvz., piešimu, dainavimu, grojimu instrumentu)?			
4.	Ar kalbatės su savo šeima ar draugais apie kultūrą ir meną?			
5.	Ar kas nors iš jūsų šeimos ar draugų užsiima menu (pvz.,			

	piešia, dainuoja, groja instrumentu)?			
6.	Ar kelionių ar atostogų metu lankotės su religija susijusiose vietose? su kultūra (pvz., muziejais, paminklais)?			
7.	Ar jums patinka mokytis apie skirtingų šalių tradicijas ir papročius?			
8.	Ar žinote, kuo jūsų kultūra skiriasi nuo kitų pasaulio kultūrų?			
9.	Ar manote, kad menas padeda geriau suprasti save ir kitus?			
10.	Ar manote, kad menas yra svarbus kuriant geresnę visuomenę?			
11.	Ar norėtumėte dalyvauti su kultūra ar menu susijusiose veiklose (pvz., meno, teatro ar muzikos dirbtuvėse)?			
12.	Ar turite mėgstamą meno formą (pvz., piešimą, muziką, šokį, teatrą)? Jei taip, apibūdinkite ją. 			

priemonė : Mokytojo refleksija

(savęs vertinimas baigus kursą)

Tema / veikla:

Tema / forma:

1. Tikslai ir jų įgyvendinimas

- Ar mokiniai suprato kompetencijos tikslą? ☐ taip ☐
iš dalies ☐ ne
- Kas ypač gerai pasiteisino?

.....

2. Studentų saviraiška ir įsitraukimas

- ☐ Studentai noriai kalbėjo
- ☐ Jie naudojo įvairias išraiškos formas
- ☐ Pasirodė studentų refleksija

3. Ką keisčiau kitą kartą?

.....

4. Išvados tolesniam darbui

.....

6 įrankis. Mokyklos direktoriaus refleksija

(organizacinio lygmens vertinimas)

Stebėjimo sritis: kompetencijos „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ ugdymas

1. Mokyklos veikla

- ☐ Kompetencija matoma mokymo veikloje

- ☐ Mokytojai taiko nuoseklų metodą
- ☐ Veikla neapsiriboja mokykla (kultūros įstaigos, vietos bendruomenė)

2. Poveikis studentams

- ☐ Padidėjęs įsitraukimas
- ☐ Didesnis atvirumas ir dialogas
- ☐ Geresnė atmosfera ir santykiai

3. Poveikis mokytojams

- ☐ Bendradarbiavimas ir keitimasis patirtimi
- ☐ Refleksijos ir grįžtamojo ryšio naudojimas
- ☐ Pasirengimas tolesnei plėtrai

4. Strateginės rekomendacijos

.....

Galutinis komentaras

Įrankių rinkinys:

- leidžia **vertinti iš kelių perspektyvų** (mokinys – mokytojas – stebėtojas – direktorius),
- atitinka **raidos vertinimo idėją**,
- gali būti naudojamas tiek kasdienėje mokyklos praktikoje

VIII skyrius. Mokymo paketo pildymo ir projekto rezultatų perdavimo forma

1. Mokymo paketo pildymo tikslas

Paketo pildymo tikslas – **įtvirtinti mokytojo žinias ir įgūdžius**, apmąstyti savo praktiką ir praktiškai pritaikyti „Erasmus+“ projekto patirtį. Mokytojo tikslas –:

- suprato kompetencijos „**Kultūrinis sąmoningumas ir raiška**“ esmę ,
- galėjo tai įtraukti į kasdienę mokymo veiklą,
- naudojo metodus, pagrįstus studento patirtimi, refleksija ir raiška,
- naudojo raidos vertinimo įrankius.

Vertinimas nėra egzaminas – jo tikslas – **padėti mokytojui praktikoje**, o ne sukurti papildomą administracinę naštą.

2. Siūloma vertinimo forma – lankstus veiklos dokumentavimas

Užuot rengęs oficialų pamokos planą ar projektą, mokytojas gali užbaigti paketą **trumpai**

dokumentuodamas vieną pasirinktą mokymosi veiklą , pvz.:

- pamoka, apimanti kultūrinę kompetenciją,
- popamokinė veikla arba aplinkosaugos projektas,
- trumpa bendradarbiavimo su vietos bendruomene iniciatyva.

Dokumentacija gali būti tokia:

- **aprašomasis raštas** su trumpu mokytojo komentaru (1–2 puslapiai),
- **fotoreportažas arba multimedijos pristatymas** ,
- **studentų veiklų portfolio** ,
- mokinių veiklos ir kultūrinės raiškos akimirų **vaizdo ar garso įrašai** .

Ši forma leidžia mokytojui **parodyti veiklų poveikį nerašant viso scenarijaus** , išlaikant refleksijos ir vertinimo elementus.

3. Pagrindiniai dokumentacijos elementai

Nepriklausomai nuo formos, dokumentuose turėtų būti:

- **Veiklos kontekstas** : tema, amžiaus grupė, trukmė, įgyvendinimo vieta.
- **Kompetencijos tikslas** : koks kultūrinės kompetencijos aspektas buvo ugdomas.
- **Mokinių veiklos aprašymas** : ką jie veikė, kaip išreiškė save, kaip interpretavo patirtį.
- **Trumpas mokytojo apmąstymas** : išvados, pastebėjimai, ką galima toliau plėtoti.
- **Vertinimo įrodymai** : pvz., mokinių refleksijos, nuotraukos, įrašas, komentarai arba grupės savęs vertinimas.

Šis rinkinys leidžia **dokumentuoti veiklų efektyvumą** , išlaikant refleksyvų ir vertinamąjį aspektą, tačiau be nereikalingo formalumo.

4. Baigiamojo darbo vertinimas

Vertinimas skirtas **atsiliepipimams ir pagalbai** , o ne balų skyrimui. Jį gali atlikti:

- kolega iš dėstytojų komandos,
- projekto koordinatorius,
- mokytojas iš kitos partnerinės mokyklos.

Atsižvelgiama į šiuos dalykus:

- veiklų atitikimas kompetencijos tikslui,
- būdas lavinti kultūrinę kompetenciją,
- mokinių ir mokytojų refleksijos elementų buvimas,
- praktinė galimybė panaudoti tolimesniame mokykliniame darbe.

5. Rezultatų perdavimas ir tvarumas

Dokumentuotos veiklos yra **paruošta mokymo medžiaga** , kurią galima naudoti:

- vidiniai mokymai ir pedagoginės tarybos,
- dalykinių komandų darbas,
- dalintis su kitais mokytojais ir mokyklomis,
- tolesnius edukacinius ir tarptautinius projektus.

Todėl **mokymo paketas ir veiklų dokumentacija išlieka ilgalaikiu ir naudingu projekto rezultatu** , kuris padės mokyklai, mokytojams ir mokiniams tobulėti ateinančiais metais.

Štai **praktiškas, paruoštas lanksčios vertinimo dokumentacijos, skirtos mokymo paketui** , šablonas, kurį mokytojai gali užpildyti per 15–20 minučių,

nerašydami viso scenarijaus. Forma yra paprasta, aiški ir apima visus esminius „Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos“ kompetencijos ugdymo elementus.

■ Mokymo paketo užpildymo dokumentacijos forma

Mokytojas: _ ...

Dalykas / veikla: _____

Amžiaus grupė: _____

Trukmė / data: _____

Įgyvendinimo vieta: _____

1. Kompetencijų tikslas

Trumpai apibūdinkite, **kuris kultūrinės kompetencijos aspektas buvo ugdomas** :

2. Studentų veiklos forma ir aprašymas

Pabrėžkite, kokias veiklas mokiniai atliko ir kaip jie išreiškė save ar interpretavo kultūrinę patirtį:

- ☐ Pokalbis / diskusija

- ☐ Individualus darbas
- ☐ Grupinis darbas
- ☐ Meninis / vizualinis kūrybiškumas
- ☐ Judėjimas, teatras, drama, šokis
- ☐ Muzika / Garsas / Ritmas
- ☐ Skaitmeninė raiška (pristatymai, filmai, grafika)
- ☐ Kita: _ ...

Trumpas veiklos aprašymas:

3. Studentų refleksija

Kaip mokiniai reagavo į kultūrinę patirtį? Kaip jie išreiškė savo emocijas ir mintis?

4. Mokytojo vaidmuo

Apibūdinkite, **kaip rėmėte mokinius jų patirties, interpretacijos ir raiškos srityse :**

5. Poveikio vertinimas / dokumentavimas

Pažymėkite formas, kuriomis buvo dokumentuojama veiklos eiga ir poveikis:

- ☐ Nuotraukos / fotoreportažas
- ☐ Vaizdo arba garso įrašymas
- ☐ Multimedijos pristatymas
- ☐ Aprašomoji pastaba
- ☐ Studentų portfolio
- ☐ Studento savęs vertinimas
- ☐ Trumpi apklausos / refleksijos klausimai
- ☐ Kita: _ ...

Trumpas komentaras apie vertinimą:

6. Išvados ir tolesni veiksmai

Kokius elementus verta tęsti, plėtoti ar modifikuoti ateityje?

Mokytojo parašas: _____

Užpildymo data: _ ...

🔗 Sustokite ir patikrinkite – VIII skyrius

Mokymo paketo pildymo ir rezultatų perdavimo forma**

1 užduotis. Patikrinkite savo supratimą (trumpas refleksijos testas)

Pasirinkite atsakymą, kuris jums artimiausias:

1. Pagrindinis mokymo paketo užbaigimo tikslas yra:

- ☐ mokytojo teorinių žinių patikrinimas
- ☐ projekto dokumentacijos rengimas
- ☐ gebėjimo planuoti ir įgyvendinti veiklą, kuria ugdoma kultūrinė kompetencija, patvirtinimas
- ☐ mokytojo darbo vertinimas balų skalėje

2. Baigiamajame darbe, svarbiausia, turėtų būti:

- ☐ paleiskite pavyzdinę scenarijų iš vadovo
- ☐ mokytojo praktikos rezultatas ir įmanoma pritaikyti jo mokykloje
- ☐ taikoma tik humanitarinių mokslų dalykams
- ☐ būti grynai aprašomasis

3. Baigiamojo darbo vertinimas yra toks:

- ☐ apžiūra
- ☐ oficialus

- ☐ ugdymo ir palaikymo (grįžtamasis ryšys)
- ☐ lyginamasis

2 užduotis. Mokytojo savirefleksija

Atsakyti raštu (trumpai, punktais arba pilnais sakiniais):

1. Kurie mokymo paketo elementai jums buvo naudingiausi planuojant savo scenarijų?
2. Kaip jūsų planuojama veikla lavina mokinių kultūrinį **sąmoningumą** ?
3. Kaip mokiniai turės **saviraiškos galimybių** (kūrybinės, interpretacinės, komunikacinės)?
4. Kokius vertinimo elementus (mokinio, mokytojo, stebėtojo) planuojate naudoti?

3 užduotis. Scenarijus kaip perkėlimo priemonė

Į savo scenarijų žiūrėkite kaip į **pokyčių įrankį** , o ne tik kaip į baigiamąjį darbą.

Užbaikite sakinius:

- Mano scenarijų gali naudoti ir kiti mokytojai, nes:
-
-
- Elementas, kurį lengviausia perkelti į kitą mokyklą ar klasę, yra:
-
-

- Vieną pakeitimą atlikčiau po pirmojo scenarijaus įgyvendinimo:
-
-

4 užduotis. Institucinė refleksija (mokyklos perspektyva)

Apsvarstykite savo mokyklos vaidmenį perduodant projekto rezultatus.

Pasirinkite galimus veiksmus (bent vieną):

- ☐ scenarijaus pristatymas mokymo taryboje
- ☐ įtraukiant jį į mokyklos gerosios praktikos banką
- ☐ naudojimas vidiniuose mokymuose
- ☐ naudojimas aplinkosaugos / projektų veikloje
- ☐ pritaikymas prie kito dalyko ar ugdymo etapo

5 užduotis. Apibendrinamasis (pagrindinis) klausimas

Kaip scenarijaus parengimas ir aptarimas su kitais mokytojais veikia „Erasmus+“ projekto rezultatų tvarumą jūsų mokykloje?

(trumpas, refleksyvus atsakymas – 3–5 sakiniai)

✓ Išvada.

Paketas kaip kvietimas kūrybiniam tobulėjimui ir sąmoningam ugdymui.

Šis mokymo paketas neužbaigia temos „Kultūrinis sąmoningumas ir raiška“; priešingai, jis atveria plačią erdvę mokytojams ir mokiniams tyrinėti, eksperimentuoti ir apmąstyti. Jo tikslas buvo sukurti atspirties tašką, leidžiantį kiekvienam mokytojui, nepriklausomai nuo dėstomo dalyko, sąmoningai remti savo mokinių kultūrinės kompetencijos ugdymą, įtraukiant juos į patirtis, kūrybiškumą ir dialogą.

Pakete pateikti scenarijai, vertinimo priemonės ir veiksmų pasiūlymai rodo, kad kultūrinės kompetencijos ugdymas:

- nereikalauja, kad mokytojas būtų meno, literatūros ar istorijos ekspertas,
- neapsiriboja viena tema ar darbo forma,
- gali būti natūraliai įpintas į kasdienę mokyklos praktiką, projektus, popamokinę veiklą ir bendruomenės veiklą,
- grindžiama santykiais, atvirumu, dialogu ir refleksija, o ne jau paruoštais šablonais.

Mokytojo požiūris yra nepaprastai svarbus – smalsumas pasauliui, noras užduoti klausimus, kurti erdvę mokinių saviraiškai ir traktuoti kultūrą kaip gyvą, dinamišką patirtį, kurią galima tyrinėti, interpretuoti ir kartu kurti. Paketas yra lankstus – kiekvienas scenarijus, vertinimo priemonė ar refleksijos elementas gali būti modifikuojamas, plėtojamas ir pritaikomas prie mokinių poreikių, mokyklos specifikos ir vietos kultūrinio konteksto.

Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijos ugdymas yra ilgalaikis procesas. Tam reikia tiek mokytojo, tiek mokinio kantrybės, dėmesingumo ir drąsos. Šio darbo poveikis yra daug platesnis nei akademiniai pasiekimai – jis stiprina mokinių savigarbą, ugdo empatiją, lavina kūrybiškumą, formuoja gebėjimą bendradarbiauti ir užmegzti dialogą, sukuria mokyklą kaip kultūros, kūrybinio bendradarbiavimo ir sąmoningo dalyvavimo socialiniame gyvenime erdvę.

Svarbiausia, kad paketas yra kvietimas atrasti, eksperimentuoti, apmąstyti ir kartu kurti prasmingą, reikšmingą ir įkvepiantį ugdymą. Kiekviena pamoka, kiekvienas projektas ir kiekviena veikla gali tapti

atspirties tašku naujoms patirtims, kurios moko, įkvepia ir atveria mokinius pasauliui ir sau patiems.

Jei norite sužinoti daugiau

(Bibliografija ir įkvėpimo šaltiniai)

Teoriniai pagrindai ir pagrindinės kompetencijos

Europos Sąjungos Taryba (2018 m.).

Rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų .

EBPO (2019). *Švietimo ir įgūdžių ateitis 2030 m .*

Europos Komisija . *Raktas Visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijos .*

Mokymasis, refleksija ir grįžtamasis ryšys

Hattie , J. (2012). *Matomas mokymasis mokytojams .* Routledge .

Hattie , J., Timperley , H. (2007). *Grįžtamojo ryšio galia .* Švietimo apžvalga . Tyrimai .

Bruner, J. (2006). *Švietimo kultūra .* Universitetas .

Kultūrinis švietimas ir raiška

Bamford , A. (2006). *Vau . Veiksnyys : Pasauliniai tyrimai Menų poveikio švietimui sąvadas .*

Eisner , E. (2002). *Menas ir proto kūrimas* . Jeilio universiteto leidykla.

UNESCO (2010). *Meno kelio žemėlapis Švietimas* .

Įtraukusis ugdymas ir darbas su įvairove

Booth , T., Ainscow , M. (2011). *Įtraukimo rodyklė* .

Tomlinson , C. A. (2014) . *Diferencijuotas Klasė* . ASCD.

Projektai ir neformalusis švietimas

Švietimo sistemos plėtros fondas – „Erasmus+“
medžiaga ir leidiniai

„Europeana“ – Europos kultūros išteklių švietimo reikmėms

Nacionalinis kultūros centras – programos ir leidiniai apie kultūrinį ugdymą

Paskutinis pabrėžimas

Mokymo paketas yra vienas iš galimų atspirties taškų.

Tačiau svarbiausia veikla prasideda **klasėje,**
santykiuose su mokiniu ir kasdieniauose mokytojo
sprendimuose .

